

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**Οι επιπτώσεις της τρέχουσας κρίσης στο
ελληνικό τραπεζικό σύστημα με έμφαση στη
λιανική τραπεζική**

ΜΑΛΛΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΕΠΙΒΑΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών *Τραπεζική και
Χρηματοοικονομική***

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Οι επιπτώσεις της τρέχουσας κρίσης στο ελληνικό
τραπεζικό σύστημα με έμφαση στη λιανική τραπεζική**

Κωνσταντίνος Μάλλιος

**Επιβλέπων Καθηγητής
Απόστολος Χριστόπουλος**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Τραπεζική και Χρηματοοικονομική από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Φεβρουάριος 2016

ΣΥΝΟΨΗ

Η λιανική Τραπεζική στην Ελλάδα αποτελούσε, ειδικά τα χρόνια πριν την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, την αιχμή του δόρατος για τις Ελληνικές Τράπεζες οι οποίες χάρη σε αυτήν πέτυχαν ραγδαία ανάπτυξη. Τα τελευταία χρόνια όμως, αυτή η σημαντική πηγή εσόδων, μετατράπηκε σε μεγάλη πληγή για την όποια γίνεται προσπάθεια αντιμετώπισής της από τις τράπεζες. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να πραγματοποιηθεί μια λεπτομερής ανάλυση της λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα λίγο πριν την έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης έως και σήμερα, δηλαδή για τα έτη 2007-2015. Θα παρουσιαστεί η εξέλιξη της λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα από την εποχή της ευμάρειας και της γενικά χαλαρής πιστωτικής πολιτικής που ακολουθούσαν οι τράπεζες, έως σήμερα όπου οι συνθήκες έχουν αναγκάσει τις διοικήσεις τους να περιορίσουν εξαιρετικά τις χορηγήσεις κάθε είδους και κυρίως των προϊόντων εκείνων της λιανικής τραπεζικής (στεγαστικά, επιχειρηματικά, καταναλωτικά, κάρτες). Στο 1^ο κεφάλαιο θα γίνει μια επισκόπηση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος, δηλαδή ποιες Ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνταν στον χώρο, πριν από το ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης το 2007, ποιες συγχωνεύσεις ή εξαγορές πραγματοποιήθηκαν κατά την διάρκεια της κρίσης και ποια είναι η εικόνα του Τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα σήμερα. Στο 2^ο κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση του πως ξέσπασε η κρίση το 2007 στην Αμερική και σε ποιο βαθμό επηρεάστηκαν οι Ελληνικές. Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στην έναρξη της δημοσιονομικής κρίσης το 2009 στην Ελλάδα και τον αντίκτυπο που είχε στις ελληνικές τράπεζες. Θα αναλύσουμε ποιες κινήσεις έγιναν όλο αυτό το διάστημα από μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ για την διάσωση της Ελλάδας (PSI, ESM κτλ) και τι επιπτώσεις είχαν αυτές στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ποιες οι αποφάσεις των Ελληνικών κυβερνήσεων (πχ Ν.3869/2010- νόμος Κατσέλη, αναστολή πλειστηριασμών, Ν.4307/2014-Νόμος Δένδια, Ν.4320/2015- αντιμετώπιση ανθρωπιστικής κρίσης κτλ). Από όλες αυτές τις ενέργειες ποιες ωφέλησαν και ποιες ζημίωσαν τις Ελληνικές Τράπεζες. Τέλος θα

γίνει αναφορά στις πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ενοποίηση. Στο 3^ο κεφάλαιο θα γίνει αναλυτική περιγραφή της λιανικής τραπεζικής, δηλαδή τα προϊόντα που περιλαμβάνει και η εξέλιξή της την τελευταία δεκαετία. Επίσης θα αναφέρουμε ποια συστήματα αξιολόγησης χρησιμοποιούσαν οι ελληνικές τράπεζες για να προχωρήσουν στον δανεισμό των ιδιωτών και των μικρών επιχειρήσεων. Στο 4^ο κεφάλαιο θα μπούμε στον πυρήνα αυτής της έρευνας, όπου θα παραθέσουμε στοιχεία για την εξέλιξη των βασικών μεγεθών της λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα από το 2007 μέχρι σήμερα. Θα αναφέρουμε ανά μήνα: ύψος καταναλωτικών δανείων, στεγαστικών δανείων, πιστωτικών καρτών, επιτόκια χορηγήσεων, καταθέσεις και επιτόκια καταθέσεων, καθώς και η εξέλιξη των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Τέλος στο 5^ο κεφάλαιο αφού παρουσιαστεί η εξέλιξη της φορολογίας εισοδήματος, θα ακολουθήσει μια στατιστική ανάλυση της εξέλιξης των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε σχέση με την εξέλιξη της ανεργίας αλλά και του κατά κεφαλήν εισοδήματος και θα παρουσιάσουμε με ποιο τρόπο συσχετίζονται. Θεωρούμε ότι είναι απαραίτητη μια τέτοια ενδοσκόπηση διότι μπορεί να δώσει πολλά στοιχεία για το πώς οι διοικήσεις των τραπεζών, αναγκάστηκαν υπό τις επικρατούσες συνθήκες να τροποποιήσουν την λειτουργία της λιανικής τραπεζικής με σκοπό την διαφύλαξη της ύπαρξης του κάθε τραπεζικού οργανισμού.

SUMMARY

Retail Banking in Greece was, particularly some years before the appearance of the economic crisis, the peak of spear for the Greek Banks which managed to grow to an enormous degree. In the past few years however, this previously important source of income, has turned into a huge wound for any effort of recovery of Greek Banks. The aim of this essay is to present a detailed analysis of retail banking in Greece just before the beginning of the world financial crisis in 2007 until the present day. We will also present the development of retail banking in Greece from the season of prosperity and generally loose credit policy that banks followed, until today where the conditions have forced them to exceptionally reduce all kinds of credit and mainly the products of retail banking. In 1st chapter we will review the banking sector of Greece before the crisis hit, how many banks were activated in the area. Afterwards we will refer to any merge, or buyouts that took place during the past few years, and finally we will conclude, by presenting the current state of banking system in Greece. In 2nd chapter we will analyze how the crisis in the United States began, if Greek banks were affected by this and how secured they were. We will also refer to the beginning of the fiscal and debt problems of Greece in 2009 and what impact had all this to the Greek banks. We will present all the actions that took place by the EU, the ECB, the IMF (such as PSI, ESM, EFSF) and also by the Greek governments (Katselis law, suspension of all auctions, Dendias law, law for the humanitarian crisis etc) in order to solve the referred problems, and what impact all this had to the financial system in Greece. Also we will refer to all the recent actions related with the European Banking Unification. In the 3rd chapter we will describe the retail banking in Greece, which retail products are provided by the Greek banks and how all these products developed through the last decade. Also we will refer to the evaluation systems that Greek banks use in order to decide if the potential customers (privates, small business etc) are capable of paying their debts. In 4th chapter we will enter the core of this research, where we will refer to the development of the essential elements of retail banking in Greece

from 2007 until today. We will analyze through charts and in a monthly aspect, the height of new consumer loans, mortgage loans, credit cards, also the variance of interest rates for deposits and loans and finally the development of the provisions for non-performing loans. Finally in 5th chapter we will present a statistical analysis of the evolution of non-performing loans in relation to the evolution of income tax, unemployment and per capita income and will present how they relate. We believe that such introspection is necessary because it can give a lot of information about how the bank management, forced under the prevailing conditions to modify the operation of retail banking in order to safeguard the existence of any banking organization.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την γυναίκα μου Λένα για την αμέριστη στήριξη της κατά την διάρκεια αυτού του προγράμματος, όπως επίσης και τους γονείς μου Θεόδωρο και Ελευθερία, τόσο για την ψυχολογική όσο και για την οικονομική συμπαράσταση που μου προσέφεραν.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1	10
1.1 Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	100
1.2 Ελληνικό τραπεζικό σύστημα την περίοδο 2001-2009.....	13
1.3 Συγχωνεύσεις – Εξαγορές 2011-2014	15
1.4 Επιλεγμένα οικονομικά στοιχεία 4 συστημικών τραπεζών προ και μετά συγχωνεύσεων	18
1.5 Εικόνα τραπεζικού τομέα σήμερα-βαθμός συγκέντρωσης	21
Κεφάλαιο 2.....	23
2.1 Έναρξη παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.....	233
2.2 Έναρξη ελληνικής κρίσης	25
2.3 Η Ελλάδα στην περίοδο των “Μνημονίων”	26
2.4 Επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και ενέργειες για την αναδιάρθρωσή του.....	27
2.5 Επιβολή capital controls.	31
2.6 Αποφάσεις με άμεσο αντίκτυπο στις τράπεζες.....	34
2.7 Τραπεζική Ενοποίηση	35
Κεφάλαιο 3.....	38
3.1 Νομισματοπιστωτικό Σύστημα	38
3.2 Λιανική Τραπεζική	40
3.3 Προϊόντα Λιανικής Τραπεζικής	41
3.4 Παροχή καλυμμάτων-εξασφαλίσεων	43
3.5 credit scoring	45
Κεφάλαιο 4ο.....	47
4.1 Καταθέσεις	47
4.2 Χορηγήσεις	48
4.3 Προβλέψεις - επιτόκια	51
Κεφάλαιο 5ο.....	54
5.1 Φορολογία εισοδήματος	54
5.2 Εξέλιξη του ΑΕΠ την περίοδο 2007-2014.....	58
5.3 Εξέλιξη καθυστερούμενων δανείων επί του συνόλου ανά έτος.....	59
5.4 Δείκτης ανεργίας.....	61
5.5 Συσχέτιση.....	62
5.6 Συμπεράσματα	62
Βιβλιογραφία	64

Κεφάλαιο 1

Στο κεφάλαιο αυτό, αφού γίνει επισκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την έναρξη της κρίσης στην Ελλάδα, την αντίδραση των τραπεζικών ιδρυμάτων έπειτα από περιόδους κρίσεων, αλλά και τους παράγοντες που επηρεάζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, στη συνέχεια θα γίνει αναφορά για την εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος την περίοδο 2001-2009. Τέλος, θα αναφερθούν οι κινήσεις για την αναδιάρθρωσή του και θα παρουσιαστεί η σημερινή εικόνα και βαθμός συγκέντρωσής του.

1.1 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Σύμφωνα με τον Γ. Προβόπουλο (2014) η τρέχουσα οικονομική κρίση στην Ελλάδα προέκυψε λόγω των μεγάλων και αυξανόμενων εξωτερικών και δημοσιονομικών ανισορροπιών. Οι κύριοι παράγοντες που ευθύνονταν για το αυξανόμενο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών ήταν η μείωση της ανταγωνιστικότητας και ο υπερμεγέθης δημόσιος τομέας. Αντιθέτως, πριν από το ξέσπασμα της κρίσης, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είχε υγιή θεμελιώδη μεγέθη. Επίσης, σε αντίθεση με την κατάσταση σε άλλες χώρες, στην Ελλάδα η κρίση του δημόσιου χρέους δημιούργησε την τραπεζική κρίση. Επίσης οι Κ. Συριόπουλος και Π. Τζιογκίδης (2010) αφού χρησιμοποίησαν εμπειρικά αποτελέσματα για να εξετάσουν την αντίδραση των τραπεζικών ιδρυμάτων μετά από σημαντικά γεγονότα όπως εξαγορές και συγχωνεύσεις, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι στις περισσότερες περιπτώσεις, η αποδοτικότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων χειροτερεύει για τα επόμενα 1 με 2 χρόνια, ενώ στη συνέχεια αυξάνεται, σχηματίζοντας πρότυπα αποτελεσματικότητας. Οι Χριστόπουλος Α. και Βέργος Κ. (2008) διερεύνησαν το πώς οι εξαγορές επηρεάζουν την αγοραία αξία του τραπεζικού τομέα. Για το σκοπό αυτό, η ανάλυση εξετάζει την εξέλιξη της αγοραίας αξίας του ελληνικού τραπεζικού

τομέα μετά την ανακοίνωση εξαγοράς μιας Ελληνικής τράπεζας. Η ανάλυση εξέτασε την περίοδο από το 1998 έως το 2007, όταν ο ελληνικός τραπεζικός τομέας απελευθερώθηκε μέσω των διάφορων εξαγορών που πραγματοποιήθηκαν. Η εξέταση των έκτακτων αποδόσεων πραγματοποιήθηκε για διαφορετικές χρονικές περιόδους (από είκοσι ημέρες πριν από την ανακοίνωση περί εξαγοράς μέχρι 160 ημέρες διαπραγμάτευσης μετά την πραγματοποίησή της). Η διαπίστωση που κάνουν είναι ότι οι εξαγοράστριες τράπεζες βιώνουν μια θετική επίδραση βραχυπρόθεσμα, αλλά μακροπρόθεσμα αυτή η επίδραση γίνεται αρνητική. Η συνεισφορά αυτής της μελέτης είναι σημαντική και τα αποτελέσματά της είναι ενδιαφέρουσα, υπό την έννοια ότι ένα αρνητικό αποτέλεσμα μιας εξαγοράς θα σημαίνει άσχημα νέα για όλο τον τραπεζικό τομέα, ενώ το αντίθετο θα συνέβαλε θετικά στην ανάπτυξη όλου του κλάδου. **O Valerie De Bruyckere** και λοιποί (2013) σχετικά με την μετάδοση της κρίσης μεταξύ των τραπεζών, αναφέρουν ότι τρία είναι τα βασικά κανάλια μετάδοσης της τραπεζικής κρίσης : το κανάλι των εγγυήσεων, το κανάλι της εκμετάλλευσης περιουσιακών στοιχείων και το κανάλι των εξασφαλίσεων. Οι τράπεζες με χαμηλά κεφαλαιακά αποθέματα, με αδύναμη δομή της χρηματοδότησης και λιγότερο παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στην εξάπλωση των κινδύνων. Σε επίπεδο χώρας, ο λόγος του χρέους είναι ο πιο σημαντικός μοχλός της μετάδοσης. Σχετικά με την τραπεζική ενοποίηση στην Ευρώπη οι M. Affinito, F. Farabullini (2006) παρατηρούν μέσω οικονομετρικής ανάλυσης ότι η Ευρωπαϊκή τραπεζική αγορά είναι αρκετά διαχωρισμένη και ότι ο βαθμός ενοποίησης εντός μιας χώρας είναι πολύ μεγαλύτερος από ότι στη ζώνη του ευρώ. Οι εθνικές διαφορές οφείλονται στα διαφορετικά χαρακτηριστικά των εγχώριων καταθετών και δανειοληπτών και τα χαρακτηριστικά των τραπεζικών συστημάτων (όπως η συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς, των περιουσιακών στοιχείων και τη δομή του παθητικού). Τα εθνικά τραπεζικά προϊόντα φαίνονται διαφορετικά επειδή διαφοροποιούνται από εθνικούς παράγοντες. Μόλις αυτοί οι παράγοντες ελεγχθούν, πολλές από τις διαφορές θα εξαφανιστούν. Σύμφωνα με τον Βασιλείου Ε. (2014) η πρόσφατη νομοθεσία bail-in για τις ευρωπαϊκές τράπεζες αυξάνει έντονα την ανάγκη για

ακόμη αυστηρότερη πειθαρχία στην αγορά (market discipline). Το νέο καθεστώς μπορεί να χρειαστεί μια νέα προσέγγιση MD.. Τα εμπειρικά στοιχεία για την Ελλάδα υποστηρίζουν πως η πειθαρχία της αγοράς είναι επιφανειακή, ενώ υπάρχουν άφθονα στοιχεία ότι η MD επηρεάζεται άμεσα τόσο από τις κακές επιδόσεις της διακυβέρνησης όσο και του υπερβολικού δημόσιου χρέους. Οι ελληνικές αρχές πρέπει να προβούν σε σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μακροπρόθεσμη σταθερότητα. Σχετικά με την ανάλυση των στοιχείων της Ευρωπαϊκής ενοποίησης της Λιανικής Τραπεζικής οι Aarti Rughoo, Σαράντη Ν. (2014) χρησιμοποιώντας την μέθοδο των Phillips και SUL (2007a) ανέλυσαν το βαθμό, καθώς και την ταχύτητα της σύγκλισης, και μέτρησαν τη συμπεριφορά της κάθε χώρας σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρώπης. Τα εμπειρικά αποτελέσματα έδειξαν την παρουσία της σύγκλισης σε όλα τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων προς τα νοικοκυριά μέχρι το 2007. Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 επέφερε μηδενική σύγκλιση σε όλα τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η παγκόσμια κρίση είχε αρνητικές συνέπειες για τη διαδικασία τραπεζικής ενοποίησης. Την σχέση μεταξύ των μη εξυπηρετούμενων δανείων και των παραγόντων που επηρεάζουν την εξέλιξή τους εξέτασαν οι Λούζης Δ. και λοιποί (2012). Η μελέτη αυτή δικαιολογείται από την υπόθεση ότι τόσο οι μακροοικονομικές όσο και οι τραπεζικές μεταβλητές έχουν επιπτώσεις στην ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου και ότι τα αποτελέσματα ποικίλλουν μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δανείων . Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα μπορούν να επηρεαστούν κυρίως από μακροοικονομικές μεταβλητές (ΑΕΠ , ανεργία , τα επιτόκια , το δημόσιο χρέος). Οι διαφορές στην ποσοτική επίδραση μακροοικονομικών παραγόντων μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δανείων είναι εμφανείς , με τα μη εξυπηρετούμενα ενυπόθηκα δάνεια να επηρεάζονται λιγότερο στις αλλαγές των μακροοικονομικών δεδομένων .

1.2 Ελληνικό τραπεζικό σύστημα την περίοδο 2001-2009.

Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα, με την είσοδο της χώρας μας στην Ευρωζώνη και την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος το 2001, γνώρισε πρωτοφανή εξέλιξη. Χαρακτηριστικό είναι ότι την πενταετία 2000-2005 οι χορηγήσεις στεγαστικών δανείων τετραπλασιάστηκαν, ενώ των καταναλωτικών δανείων και των πιστωτικών καρτών υπέρτετραπλασιάστηκαν (Γ. Παπαδογιάννης/ 2013, σελ.72).

Οι βασικότεροι από τους λόγους της ανάπτυξης αυτής ήταν, το σταθερό εγχώριο και διεθνές οικονομικό περιβάλλον, φυσικά το ισχυρό νόμισμα αλλά και τα χαμηλά επιτόκια που επικρατούσαν στην ευρωζώνη. Στην ανάπτυξη αυτή συνέβαλλε και το γεγονός της άντλησης επιπλέον ρευστότητας από την διατραπεζική αγορά, μέσω της οποίας οι ελληνικές τράπεζες είχαν την δυνατότητα να δανείζονται από τις ευρωπαϊκές τράπεζες με προνομιακούς όρους. Τέλος δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Ελλάδα επιτύγχανε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000) για την περίοδο από το 2000 μέχρι και το 2007 ήταν 4,1%, ενώ ο μέσος όρος της Ευρωζώνης για το ίδιο χρονικό διάστημα ήταν 2,5%. Το γεγονός αυτό έδινε την δυνατότητα και στις τράπεζες να χορηγούν όλο και περισσότερα δάνεια, πολλές φορές αλόγιστα βέβαια, τροφοδοτώντας περαιτέρω η οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

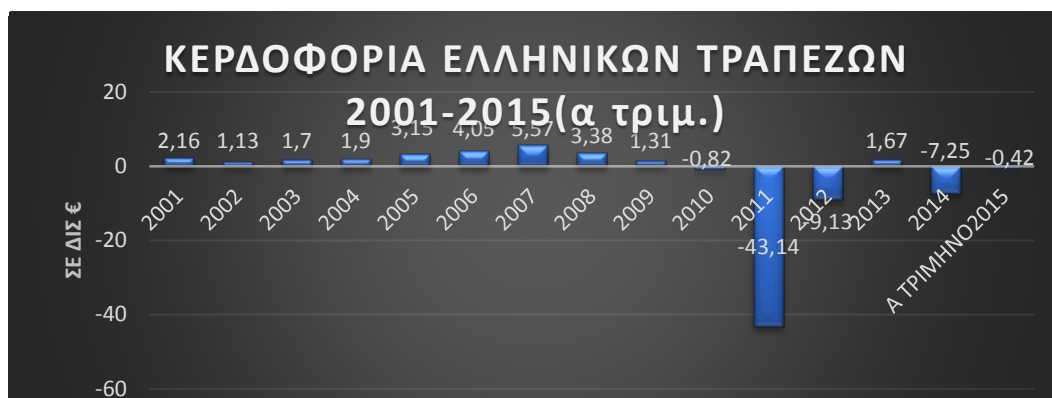
Η άνοδος αυτή των τραπεζών αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι το έτος 2000 λειτουργούσαν περίπου 3.004 υποκαταστήματα στην ελληνική επικράτεια, ενώ το 2008 είχαν αυξηθεί στα 4.097. Επίσης οι εργαζόμενοι που απασχολούταν στον τραπεζικό τομέα αυξήθηκαν από 60.154 σε 66.165 την ίδια περίοδο¹. Πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα τέλος του 2008 δραστηριοποιούταν 19 ελληνικές

1.Ιστοσελίδα Τράπεζας της Ελλάδος /Στατιστικά στοιχεία / Νομισματική και τραπεζική στατιστική / Λογιστικές καταστάσεις NXI

εμπορικές τράπεζες, 20 τράπεζες ξένων συμφερόντων και 16 συνεταιριστικές τράπεζες². Χαρακτηριστικό τέλος είναι ότι τον Ιανουάριο του 2009 το συνολικό ενεργητικό των τραπεζών στην Ελλάδα έφτανε τα 456 δις ευρώ, σχεδόν διπλάσιο από το ΑΕΠ της χώρας, το οποίο το ίδιο χρονικό διάστημα βρισκόταν στα 233 δις ευρώ (ΤτΕ, Eurostat). Παρόμοια με την ανάπτυξη του ενεργητικού είναι και η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών, την οποία αξίζει να αναφέρουμε για όλη την διάρκεια από την είσοδο της Ελλάδας στο ευρώ έως και σήμερα μέσω του **πίνακα 1**. Παρατηρούμε ότι το 2007 αποτέλεσε το πιο κερδοφόρο έτος στην ιστορία των ελληνικών τραπεζών, με τα κέρδη χρήσεως (προ φόρων) να ανέρχονται στο ποσό των 5,5 δις ευρώ. Τα στοιχεία για την δημιουργία του παρακάτω διαγράμματος μέχρι το 2014 έχουν αντληθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος³ και για το ά τρίμηνο του 2015 από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών⁴.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Η μεγάλη κερδοφορία αντανakλούσε και στη χρηματιστηριακή αξία των τραπεζών. Στον **πίνακα 2** που ακολουθεί παρουσιάζεται ο δείκτης τιμών του Χρηματιστηρίου Αθηνών για τις τράπεζες όπως υπολογίζεται από την Τράπεζα

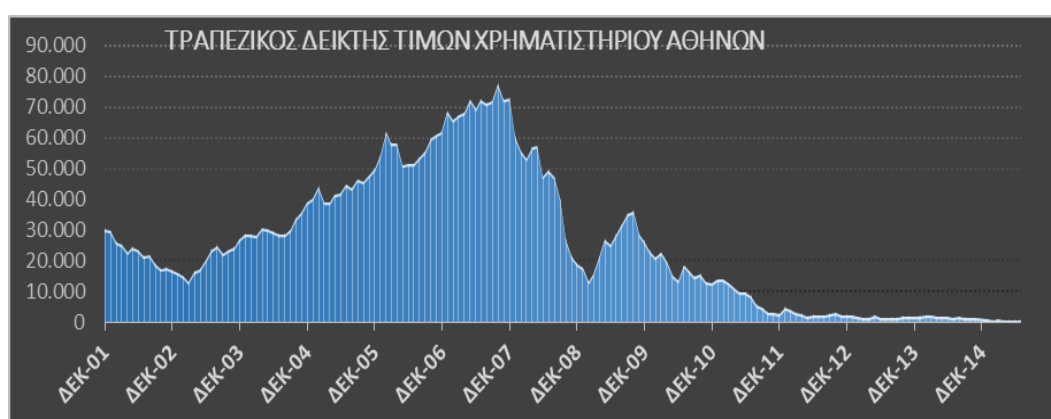
² Ιστοσελίδα Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών/ στατιστικά στοιχεία / διάρθρωση ελληνικού τραπεζικού συστήματος

³ Ιστοσελίδα Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά στοιχεία / Νομισματική και τραπεζική στατιστική / (επιλογή : συγκεντρωτική κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως)

⁴ Ιστοσελίδα Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών/ στατιστικά στοιχεία / διάρθρωση ελληνικού τραπεζικού συστήματος (επιλογή : έτος 2015)

της Ελλάδος⁵. Πρέπει να σημειώσουμε ότι οι τιμές των δεικτών για τις τράπεζες, για την περίοδο προ της 31.12.2005 είναι εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος. Λαμβάνεται ως έτος βάσης δηλαδή το 2005 στις 50.000 μονάδες. Το ανώτατο σημείο στο οποίο έφτασαν οι τράπεζες ήταν τον Οκτώβριο του 2007 στις 77.511 μονάδες. Το 2008 από τα σχεδόν 130 δις ευρώ της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χ.Α., τα 57,6 δις ευρώ αποτελούσαν ο χρηματοοικονομικός τομέας⁶.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

1.3 Συγχωνεύσεις - εξαγορές 2011-2014

Αυτή η πιστωτική επέκταση όμως δεν έμελλε να κρατήσει πολύ. Από το 2009 και μετά, με την έναρξη της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα, τα αίτια της οποίας θα δούμε στο επόμενο κεφάλαιο, οι τράπεζες έπρεπε να λάβουν σημαντικές αποφάσεις για την επιβίωση τους. Ήδη από το 2011 άρχισε να αλλάζει άρδην το τραπεζικό τοπίο στην Ελλάδα, ως αποτέλεσμα των πολλών συγχωνεύσεων μεταξύ τραπεζών, των εξαγορών αλλά και των αποχωρήσεων ξένων τραπεζικών ομίλων από την χώρα. Αξίζει λοιπόν να αναφερθούν αυτές οι κινήσεις που έγιναν για αναδιάρθρωση του κλάδου, ως ένδειξη των πρώτων αντιδράσεων για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης, που σίγουρα θα

⁵ Ιστοσελίδα Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά στοιχεία / χρηματοπιστωτικές αγορές και επιτόκια / δείκτες μετοχών

⁶ Άρθρο του Γεώργιου Κέττη στον ιστότοπο www.reporter.gr στις 3 Ιουνίου του 2008

έπλητε και τον τραπεζικό τομέα . Έτσι, οι σημαντικότερες αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν από το 2011 και μετά ήταν οι εξής:

- Τον Ιούλιο του 2011 τα διοικητικά συμβούλια του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και της T Bank (πρώην Aspis Bank) υπέγραψαν το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης των δύο τραπεζών.

- Τον Ιούνιο του 2012, η Τράπεζα Πειραιώς αποκτά το «υγιές» κομμάτι της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (επιλεγμένα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού), ενώ το υπόλοιπο τμήμα της μεταφέρεται στην ΑΤΕ υπό ειδική εκκαθάριση.

- Τον Οκτώβριο του 2012, επίσης η Τράπεζα Πειραιώς ανακοίνωσε ότι υπέγραψε τη συμφωνία με την γαλλική Societe Generale για την απόκτηση του συνολικού ποσοστού συμμετοχής (99,08%) της στη Γενική Τράπεζα.

- Το Μάρτιο του 2013, για λόγους πρόληψης μιας ενδεχόμενης μετάδοσης της τραπεζικής κρίσης της Κύπρου στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα , η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε τις τραπεζικές δραστηριότητες και όλα τα υποκαταστήματα των Κυπριακών Τραπεζών, δηλαδή της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας.

- Τον Μάιο του 2013, η Τράπεζα της Ελλάδος ανακοίνωσε πως αποφάσισε τη μεταβίβαση στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού της FBB στην Εθνική Τράπεζα, μετά από σχετική πρόταση της τελευταίας που έλαβε την έγκριση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

- Τον Ιούνιο του 2013, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε τη Millennium Bank Ελλάδας, θυγατρική της ομώνυμης Πορτογαλικής τράπεζας . Επίσης το ίδιο χρονικό διάστημα ολοκληρώθηκε και η συγχώνευση της Alpha Bank με την Εμπορική Τράπεζα, με την απορρόφηση της δεύτερης από την πρώτη.

- Τον Ιούλιο του 2013 εγκρίθηκε από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας η απορρόφηση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου από την Eurobank.

- Τον Νοέμβριο του 2013 ολοκληρώθηκε και η εξαγορά της Νέας Proton Bank από την Eurobank, έπειτα από δεσμευτική προσφορά που είχε καταθέσει η δεύτερη τον Ιούνιο του 2013.

- Τον Σεπτέμβριο του 2014, πραγματοποιήθηκε η μεταφορά όλων των εργασιών της Λιανικής Τραπεζικής της Citibank, συμπεριλαμβανομένου του Diners Club στην Ελλάδα, στην Alpha Bank.

- Τον Απρίλιο του 2015, η Τράπεζα Πειραιώς ανακοίνωσε την απόκτηση του «υγιούς» τμήματος της Πανελλήνιας Τράπεζας, μετά από ανοικτή διαδικασία υποβολής προσφορών που διεξήγαγε η Τράπεζα της Ελλάδος.

- Τον Ιούλιο του 2015 η Τράπεζα Alpha Bank συμφώνησε στην μεταβίβαση των δραστηριοτήτων της θυγατρικής της τράπεζας στη Βουλγαρία, από την Postbank "Eurobank Bulgaria AD", η οποία είναι θυγατρική του Ομίλου της Eurobank.

- Τον Δεκέμβριο του 2015 η Εθνική Τράπεζα αποφάσισε την πώληση της θυγατρικής της στην Τουρκία, την Finansbank. Τον ίδιο μήνα η ΤτΕ αποφάσισε το σπάσιμο της Συνεταιριστικής Τράπεζας Πελοποννήσου σε «καλό» και «κακό» κομμάτι, με τη μεταβίβαση του καλού τμήματος στην Εθνική⁷.

---

⁷Άρθρο στην ιστοσελίδα kathimerini.gr στις 22/12/2015

1.4 Επιλεγμένα οικονομικά στοιχεία 4 συστημικών τραπεζών προ και μετά συγχωνεύσεων

Αυτές οι κινήσεις που αναφέραμε κρίθηκαν απαραίτητες έτσι ώστε να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος. Θεωρούμε σκόπιμο λοιπόν, να μελετήσουμε και κάποια θεμελιώδη οικονομικά δεδομένα των ισολογισμών των 4 συστημικών τραπεζών (ALPHA BANK, ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, EUROBANK, ΕΤΕ) έτσι ώστε να έχουμε μια πιο καθαρή εικόνα της επίδρασης των κινήσεων αναδιάρθρωσης που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Παρακάτω ακολουθούν 4 πίνακες με επιλεγμένα οικονομικά στοιχεία για τις 4 μεγαλύτερες τράπεζες από το 2012 μέχρι και το 2014. Τα δεδομένα αυτά έχουν αντληθεί από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών⁸.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.

ALPHA BANK	ΕΤΗ		
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ (σε εκατ.€)	2012	2013	2014
ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΚΟΥΣ	1.026	1.160	1.543
ΚΑΘΑΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	806	1.440	1.963
ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	755	854	1.025
ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	1.375	1.610	1.394
ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ/ΖΗΜΙΕΣ (ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ)	-1.133	2.857	-59
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ)	32.797	44.236	43.476
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	53.774	68.103	67.635
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΠΕΛΑΤΕΣ	23.191	37.505	37.817
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	54.204	60.956	60.813
ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	-430	7.147	6.821

Βλέπουμε ότι μετά τις συγχωνεύσεις που έκανε την τελευταία τριετία η Alpha Bank, βελτίωσε κατά 50,39% τα καθαρά έσοδα από τόκους, υπερδιπλασίασε τα καθαρά λειτουργικά της έσοδα και εκμηδένισε σχεδόν της ζημίες της. Βέβαια από την άλλη μεριά, λογική είναι και η αύξηση κατά 35,76% για δαπάνες προσωπικού. Επίσης οι προβλέψεις για την κάλυψη κινδύνων έπειτα από μια αύξηση 17,09% το 2013 επανήλθε το 2014 στα επίπεδα του 2012.

⁸ Ιστοσελίδα Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών/ στατιστικά στοιχεία / βασικά μεγέθη χρηματοπιστωτικού τομέα / Στοιχεία ισολογισμού & αποτελεσμάτων εμπορικών τραπεζών και τραπεζικών ομίλων Εννεαμήνου 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΤΗ		
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ (σε εκατ.€)	2012	2013	2014
ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΚΟΥΣ	671	1.295	1.641
ΚΑΘΑΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	1.482	5.238	2.070
ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	549	1.103	1.066
ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	2.339	2.299	4.039
ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ/ΖΗΜΙΕΣ (ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ)	-807	2.506	-2.065
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ)	37.618	57.399	53.988
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	63.022	85.778	84.603
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΠΕΛΑΤΕΣ	31.108	48.498	50.240
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	65.767	77.509	77.216
ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	-2.744	8.269	7.387

Η Τράπεζα Πειραιώς αποτελεί την τράπεζά η οποία τα τελευταία χρόνια έχει προβεί στις περισσότερες εξαγορές από οποιαδήποτε άλλη τράπεζα στην Ελλάδα. Και εδώ τα λειτουργικά έσοδα και τα επιτοκιακά έσοδα σημείωσαν σημαντική αύξηση (39,67% και 244% αντίστοιχα). Από την άλλη μεριά όμως η τράπεζα προέβη το 2014 σε διπλασιασμό σχεδόν των προβλέψεων της σε σχέση με το 2013, λόγω του μεγάλου όγκου δανείων τα οποία συμπεριλαμβανόταν στις εξαγορασμένες-συγχωνευμένες τράπεζες. Έτσι εξηγείται και η επανεμφάνιση ζημιών το 2014 στα 2 δις ευρώ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

EUROBANK	ΕΤΗ		
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ (σε εκατ.€)	2012	2013	2014
ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΚΟΥΣ	843	723	999
ΚΑΘΑΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	1.096	796	1.160
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	636	674	699
ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	1.355	1.587	1.901
ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ/ΖΗΜΙΕΣ (ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ)	-1.368	-1.007	-1.383
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ)	33.434	37.468	35.076
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	60.808	70.669	67.494
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΠΕΛΑΤΕΣ	23.366	33.952	31.985
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	62.105	66.667	62.237
ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	-1.297	4.002	5.257

Η Eurobank, βάσει των αποτελεσμάτων της, προχώρησε και αυτή σε αύξηση

κατά 40,29% στις προβλέψεις της για κάλυψη κινδύνων, ενώ τα λειτουργικά της έξοδα, δεν παρουσίασαν σημαντική αύξηση. Τα καθαρά έσοδα από τόκους αυξήθηκαν κατά 18,5% ενώ τα καθαρά λειτουργικά έσοδα παρέμειναν το 2014 στο ίδιο επίπεδο με το 2012. Σημείο αναφοράς αποτελεί το γεγονός της ύπαρξης συνεχόμενων ζημιών μέχρι και το 2014.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΤΗ		
	2012	2013	2014
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ (σε εκατ.€)			
ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΚΟΥΣ	1.668	1.448	1.585
ΚΑΘΑΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	840	1.872	1.323
ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ	1.112	1.254	922
ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	2.483	1.026	2.370
ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ/ΖΗΜΙΕΣ (ΜΕΤΑ ΦΟΡΩΝ)	-2.926	618	-382
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ			
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ)	47.000	46.327	43.531
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	77.939	84.197	81.946
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΠΕΛΑΤΕΣ	40.908	45.290	44.130
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	81.869	77.814	73.293
ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	-3.930	6.383	8.653

Η Εθνική Τράπεζα κατάφερε την μείωση για δαπάνες προσωπικού κατά 20,61% ενώ από 2,9 δις ζημιές το 2012, το 2014 μειώθηκαν στα € 382 εκ. Τα καθαρά έσοδα από τόκους μειώθηκαν κατά 5,23%, αντιθέτως τα καθαρά λειτουργικά έσοδα αυξήθηκαν κατά 57,5%. Οι προβλέψεις για κάλυψη κινδύνων το 2014 παρέμειναν αμετάβλητες σε σχέση με το 2012.

Εκείνο που αξίζει να παρατηρήσουμε και για τις 4 συστημικές τράπεζες είναι ότι το 2012 όλες είχαν αρνητικά ίδια κεφάλαια και φυσικά αυτός ήταν ο λόγος που έπρεπε να προχωρήσουν σε εκτεταμένες αυξήσεις κεφαλαίων, όπως θα δούμε αναλυτικά στο 2^ο κεφάλαιο. Επίσης όλες οι τράπεζες, λόγω της παρατεταμένης ύφεσης της ελληνικής οικονομίας έπρεπε να αυξήσουν τις προβλέψεις τους για κάλυψη κινδύνων. Από την άλλη μεριά, με τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές που πραγματοποιήθηκαν την τελευταία τριετία και οι τέσσερις τράπεζες κατάφεραν να αυξήσουν τα καθαρά λειτουργικά έσοδά τους αλλά και τα καθαρά έσοδα από τόκους.

1.5 Εικόνα τραπεζικού τομέα σήμερα-βαθμός συγκέντρωσης

Ως αποτέλεσμα όλων των ανωτέρω γεγονότων και σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, πλέον δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα μόνο 8 ελληνικές εμπορικές τράπεζες, 10 συνεταιριστικές τράπεζες και 20 τράπεζες ξένων συμφερόντων, με πολύ ισχνή όμως παρουσία στον ελληνικό τραπεζικό τομέα.⁹ Επίσης το προσωπικό των τραπεζών έχει μειωθεί κατά 31% σε σχέση με το 2008 - έτος με το μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων στον κλάδο (βλέπε [1.2](#)) – και πλέον απασχολούνται 45.654 τραπεζοϋπάλληλοι. Οι τέσσερις εμπορικές τράπεζες ελληνικών συμφερόντων που έχουν απομείνει πλέον, εκτός των 4 συστημικών, είναι η Τράπεζα Αττικής, η Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος, η Aegean Baltic Bank και η Credicom Consumer Finance Τράπεζα Α.Ε.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη συγκέντρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο οι 4 συστημικές τράπεζες (Τράπεζα Πειραιώς, ΕΤΕ, Eurobank, Alpha Bank) κατέχουν, με βάση το σύνολο του ενεργητικού τους, το 94,1% του μεριδίου της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Παράλληλα, ο δείκτης Herfindahl¹⁰ μας επιβεβαιώνει τα παραπάνω, καθώς η Ελλάδα κατέχει την τρίτη μεγαλύτερη συγκέντρωση του Τραπεζικού Συστήματος στην Ευρωζώνη (βλέπε **Πίνακα 7**), ενώ για το 2014 ο δείκτης αυτός ανήλθε στο 2.195¹¹. Αντίθετα το 2008 η Ελλάδα βρισκόταν στην ένατη θέση ενώ η χώρα με τον μεγαλύτερο βαθμό συγκέντρωσης στον τραπεζικό κλάδο ήταν η Φινλανδία, ακολουθούσε η Εσθονία η Ολλανδία και το Βέλγιο.

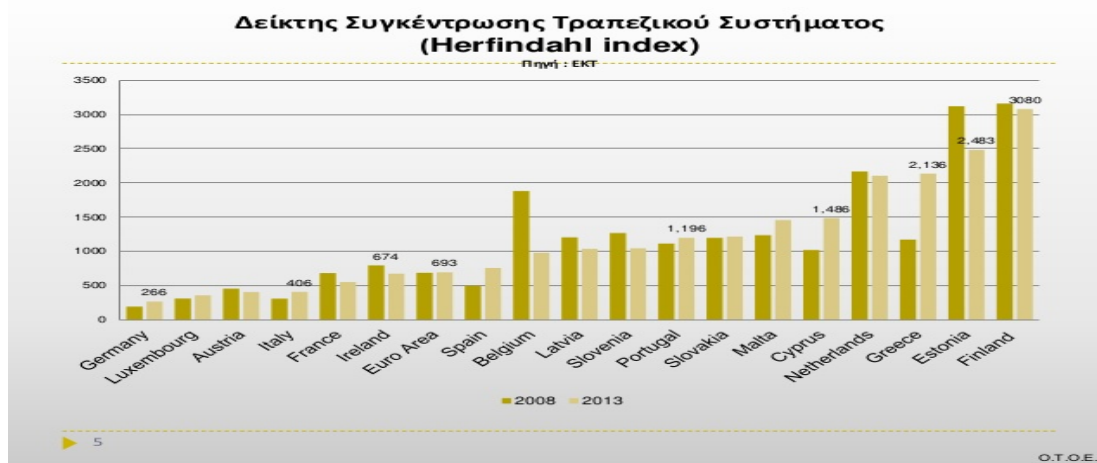
---

⁹ Ιστοσελίδα Τράπεζας της Ελλάδος /Στατιστικά στοιχεία / νομισματική και τραπεζική στατιστική / Κατάλογος Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (NXI)

¹⁰ Ο Δείκτης Herfindahl ισούται με το άθροισμα των τετραγώνων των μεριδίων αγοράς (στη συγκεκριμένη περίπτωση βάσει του ενεργητικού) των τραπεζικών ιδρυμάτων. Τιμές του δείκτη μεταξύ 1.000-1.800 απεικονίζουν μέτρια συγκέντρωση της αγοράς, ενώ τιμές του δείκτη πάνω από 1.800 απεικονίζουν υψηλή συγκέντρωση. Περισσότερες πληροφορίες βλέπε : Orris C Herfindahl (1950). "Concentration in the steel industry"

¹¹ ΟΤΟΕ΄΄ Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα και οι προτάσεις της ΟΤΟΕ για το ρόλο του και τη συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη΄΄, Ιούνιος 2015 (σελ.17)

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.

Κεφάλαιο 2

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε αναλυτικά στην έναρξη της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και την δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα και ποιές είναι οι οικονομικές επιπτώσεις της στις ελληνικές τράπεζες σύμφωνα με τις αποφάσεις που πάρθηκαν από τις ελληνικές κυβερνήσεις σε συνεργασία με τους Ευρωπαίους εταίρους την ΕΚΤ και το ΔΝΤ. Τέλος θα γίνει μια σύντομη αναφορά για την τραπεζική ενοποίηση στην Ευρώπη.

2.1 Έναρξη παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης

Μέχρι τις αρχές του 2007 η παγκόσμια οικονομία λειτουργούσε σε ένα περιβάλλον απεριόριστης αισιοδοξίας. Την περίοδο 2002-2007 σημειώθηκε η υψηλότερη μέση παγκόσμια ανάπτυξη των τελευταίων 40 ετών. (Χαρδούβελης, Καραμούζης 2012/α). Οι τιμές ακινήτων στην Αμερική μέσα σε μια δεκαετία είχαν σχεδόν διπλασιαστεί. Από το 2006 και έπειτα όμως οι τιμές άρχισαν να υποχωρούν, διότι πλέον η προσφορά κατοικιών υπερκάλυπτε την ζήτηση. Στη μείωση αυτή συνέβαλε και το γεγονός ότι το παρεμβατικό επιτόκιο της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ ανήλθε στο 5,25%, από 1% που βρισκόταν το 2004. Στη συνέχεια πολλά δάνεια που είχαν εκδοθεί με μειωμένη εξασφάλιση (subprime) άρχισαν να παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις στην πληρωμή των δόσεων τους.

Πολλά από αυτά τα δάνεια τιτλοποιούνταν και αγοράζονταν από αμοιβαία κεφάλαια και επενδυτικές τράπεζες σε όλο τον κόσμο. Οπότε όταν άρχισαν οι καθυστερήσεις αυτές επηρεάστηκε όλη η αγορά. Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε όλο τον κόσμο άρχισαν να συνειδητοποιούν ότι περιουσιακά τους στοιχεία που βασίζονταν στα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης είχαν πολύ μικρότερη αξία από αυτήν που μέχρι πρότινος πίστευαν. Με τη σειρά τους οι τράπεζες μη γνωρίζοντας ποιες είναι οι ακριβείς κεφαλαιακές ανάγκες τους σταμάτησαν να

χορηγούν δάνεια, τόσο στη λιανική τραπεζική, όσο και διατραπεζικά (η μία τράπεζα δηλαδή στην άλλη).

Από τον Δεκέμβριο του 2006 μέχρι τον Αύγουστο του 2007 πάρα πολλές τράπεζες σε όλο τον κόσμο είτε ανακοίνωναν τεράστιες ζημίες δισεκατομμυρίων λόγω τεράστιων απωλειών από τα τιτλοποιημένα δάνεια , είτε κατέθεταν αιτήσεις πτώχευσης. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι το Φεβρουάριο του 2007 η τράπεζα HSBC ανακοίνωνε ζημίες αξίας \$ 10,5 δις λόγω απωλειών της θυγατρικής της στην Αμερική Household Finance Corporation. Στη συνέχεια τον Απρίλιο του ίδιου έτους η αμερικανική τράπεζα New Century Financial, η οποία χορηγούσε στεγαστικά δάνεια κατέθεσε αίτηση πτώχευσης. Τον Μάιο η γνωστή τράπεζα UBS έκλεισε ένα hedge fund λόγω ζημιών \$ 125 εκ., ενώ τον Ιούλιο η επενδυτική τράπεζα Bear Stearns ανακοίνωσε ότι δυο δικά της hedge funds είχαν χάσει περίπου το 90% της αξίας τους, ήτοι \$ 1,4 δις. Τον Νοέμβριο του ίδιου έτους η Citigroup αναγκάζεται να παραδεχθεί ότι στον ισολογισμό της διαθέτει πάνω από \$50 δις σε προϊόντα μειωμένης εξασφάλισης αντί για \$ 13 δις, όπως υποστήριζε μέχρι τότε (*Χαρδούβελης, Καραμούζης 2012/β*) .

Με συντονισμένες παρεμβάσεις από τις Κεντρικές Τράπεζες, όπως ενέσεις ρευστότητας στην αγορά αλλά και χρηματοδοτικές στηρίξεις σε τραπεζικά ιδρύματα, για λίγους μήνες η κατάσταση ηρέμησε. Τον Μάρτιο όμως του 2008 το κλίμα επιδεινώθηκε με την Bear Stearns να ανακοινώνει ότι έχει απωλέσει το 88% της αξίας των ρευστών περιουσιακών στοιχείων της με αποτέλεσμα να εξαγοράζεται από την JP Morgan Chase .

Τον Σεπτέμβριο του 2008 η Αμερικανική κυβέρνηση αποφασίζει να στηρίξει δύο μεγάλες τράπεζες , την Fannie Mae και την Freddie Mac, απόφασή την οποία δεν πήρε όμως και για την επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers την οποία φοβούμενη την εξάπλωση του ηθικού κινδύνου αποφάσισε να οδηγήσει σε πτώχευση. Οι δύο μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες στην Αμερική, η Goldman Sachs και η Morgan Stanley, αναγκάζονται να μετατραπούν σε εμπορικές για να

εξασφαλίσουν χρηματοδότηση από την Ομοσπονδιακή τράπεζα (*Nouriel Roubini, Stephen Mihm/ 2010*)

Στη συνέχεια η κρίση μεταφέρεται και στην Ευρώπη, καθώς οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες της Ισλανδίας κρατικοποιούνται, στην Αγγλία η RBS επίσης, στη Γερμανία η Hypo Real Estate διασώζεται με κόστος € 50 δις ενώ και στην Ιρλανδία η Anglo Irish Bank κρατικοποιείται (*Χαρδούβελης, Καραμούζης 2012/β*).

2.2 Έναρξη ελληνικής κρίσης .

Ενώ λοιπόν παρατηρούμε ότι σε όλο τον κόσμο η κρίση ξεκίνησε από το χρηματοπιστωτικό σύστημα και στη συνέχεια επηρέασε και τα δημοσιοοικονομικά μεγέθη αρκετών άλλων χωρών, στην Ελλάδα κατά την έναρξη της κρίσης το 2008, όπως είδαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, οι ελληνικές τράπεζες διάβαιναν την τρίτη πιο κερδοφόρα χρήση της ιστορίας τους. Ο κυριότερος λόγος για τον μη επηρεασμό από την κρίση, είναι ότι οι τράπεζές μας δεν συμμετείχαν στις ασύνετες και αρκετά ριψοκίνδυνες επενδύσεις και θέσεις, εν αντιθέσει με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές τράπεζες.

Η ελληνική οικονομία ξεκίνησε να επηρεάζεται αρνητικά από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση προς τα τέλη του 2008. Δεν ευθύνεται βέβαια μόνο η κρίση, αλλά και η συνεχής μείωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας η οποία σε συνδυασμό με τον διαχρονικά υπερμεγέθη δημόσιο τομέα, οδήγησαν το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης στο 4% του ΑΕΠ, με αποτέλεσμα την υπαγωγή της Ελλάδος στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος τον Απρίλιο του 2009, ενώ το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε, φτάνοντας το 97%.¹² Το 2009 στην Ελλάδα έλαβαν μέρος δύο εκλογικές αναμετρήσεις , μια για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την άνοιξη και για την

---

¹²Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος “Το χρονικό της μεγάλης Κρίσης 2008-2013”, σελ. 36

Ελληνική Βουλή τον Οκτώβριο. Το γεγονός αυτό επηρέασε σε μεγάλο βαθμό και τα δημοσιονομικά μεγέθη με αποτέλεσμα το έλλειμμα τελικώς έπειτα από δύο αναθεωρήσεις από την ΕΛΣΤΑΤ, να φτάσει το 15,7% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος το 129,7%, ενώ και το ΑΕΠ της χώρας για πρώτη χρονιά από το 1994 υποχώρησε κατά 3,2%.

Σε αυτό το κλίμα λοιπόν οι ελληνικές τράπεζες ξεκίνησαν να αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα ρευστότητας καθώς οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης συνεχώς υποβάθμιζαν την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας καθώς η χώρα παρά τις δεσμεύσεις της για αντιμετώπιση των δημοσιονομικών της προβλημάτων, κάθε άλλο παρά ανταποκρίθηκε. Συγκεκριμένα, τον Ιανουάριο του 2009, η Standard & Poor's προχώρησε σε υποβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της χώρας από Α σε Α-, λόγω της απώλειας ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Στη συνέχεια η Fitch, ξανά η Standard & Poor's αλλά και η Moody's υποβάθμισαν διαδοχικά την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδος στις 8 Δεκεμβρίου (από Α- σε BBB+), στις 16 Δεκεμβρίου (από Α- σε BBB+) και στις 22 Δεκεμβρίου (από Α1 σε Α2) . Με τις συνεχείς υποβαθμίσεις κατέστη αδύνατη και η δυνατότητα χρηματοδότησης του κράτους καθώς τα επιτόκια δανεισμού ήταν πλέον απαγορευτικά. Κατ' επέκταση και η άντληση κεφαλαίων από τη διεθνή διατραπεζική αγορά και τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου για τις ελληνικές τράπεζες κατέστη ανέφικτη, με αποτέλεσμα οι ελληνικές τράπεζες να στηρίζονται αποκλειστικά στην ΕΚΤ για την χρηματοδότησή τους (**Τράπεζα της Ελλάδος, 2010**).

2.3 Η Ελλάδα στην περίοδο των “Μνημονίων”

Στα μέσα του 2010 η Ελλάδα υπό αυτές τις συνθήκες αναγκάστηκε να προσφύγει στην οικονομική βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (η λεγόμενη “Τρόικα”) και στις 5 Μαΐου υπεγράφη το “Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής”. Ταυτόχρονα δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Ταμείο

Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF)¹³ ως ένας προσωρινός μηχανισμός επίλυσης κρίσεων από τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ τον Ιούνιο του 2010. Το ΕΤΧΣ θα παράσχει οικονομική βοήθεια στην Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα. Η βοήθεια αυτή θα χρηματοδοτείται από το EFSF μέσω της έκδοσης ομολόγων και άλλων χρεωστικών τίτλων στις κεφαλαιαγορές. Επίσης τον Ιούλιο του 2010 (Ν. 3864/2010)¹⁴ ιδρύεται στην Ελλάδα το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), το οποίο αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, δεν ανήκει όμως στο δημόσιο τομέα, αλλά διαθέτει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια με σκοπό τη διατήρηση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Το ά εξάμηνο του 2011 χαρακτηρίστηκε από μεγάλη υστέρηση εσόδων, γεγονός το οποίο οδήγησε σε συνεχείς αναθεωρήσεις του προγράμματος προσαρμογής καθώς και στη λήψη νέων επώδυνων μέτρων. Τον Ιούλιο αποφασίστηκε η εθελοντική συμμετοχή ιδιωτών στην απομείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων (Private Sector Involvement-PSI) η οποία όμως λόγω των πολιτικών εξελίξεων στην Ελλάδα, δεν υλοποιήθηκε παρά τον Μάρτιο 2012 και μετά την υπογραφή του δεύτερου Μνημονίου τον Φεβρουάριο του 2012. Ενώ αρχικά είχε αποφασιστεί το κούρεμα κατά 21% επί της ονομαστικής αξίας των ομολόγων, τελικώς με την απόφαση του 2012 κρίθηκε απαραίτητο η απομείωση να φτάσει το 53,5% με την συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών, των ασφαλιστικών ταμείων αλλά και των ιδιωτών επενδυτών. Στις 9 Μαρτίου λοιπόν, το PSI ολοκληρώθηκε με την συμμετοχή του 95,7% των ιδιωτών κατόχων των ελληνικών ομολόγων.

---

¹³ Ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
www.efsf.europa.eu/about/index.htm

¹⁴ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος πρώτο, Αρ. Φύλλου 119/ 21 Ιουλίου 2010/ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3864 Περί ιδρύσεως Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

2.4 Επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα και ενέργειες για την αναδιάρθρωσή του

Με την αναδιάρθρωση του ελληνικού δημόσιου χρέους μέσω του PSI, τα χαρτοφυλάκια κρατικών ομολόγων των τραπεζών υπέστησαν τεράστιες ζημιές, ενώ η πολυετής ύφεση οδήγησε και σε προοδευτική αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αναγκάστηκε, λόγω PSI, να εγγράψει ζημιές 45,3 δις ευρώ και άλλα 45 δις ευρώ από τις αναμενόμενες ζημιές των μη εξυπηρετούμενων δανείων (Γ. Παπαδογιάννης 2013/β). Μέσα σε αυτό το κλίμα λοιπόν οι ελληνικές τράπεζες υπέστησαν σοβαρά πλήγματα τόσο από άποψη κεφαλαιακή όσο και από άποψη ρευστότητας. Οι τράπεζες χρειάστηκε να προσφύγουν σε πολύ μεγάλη έκταση σε χρηματοδότηση από την Τράπεζα της Ελλάδος, αρχικά μέσω των πράξεων νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Σταδιακά όμως, λόγω του περιορισμού της αξίας των αποδεκτών εξασφαλίσεων στο χαρτοφυλάκιό τους, αναγκάστηκαν να προσφύγουν στο μηχανισμό έκτακτης χρηματοδότησης (Emergency Liquidity Assistance – ELA) της ΕΚΤ μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος¹⁵.

Για τους ανωτέρω λόγους κρίθηκε απαραίτητη η ανακεφαλαιοποίηση των 4 συστημικών τραπεζών με την συμμετοχή τόσο των ιδιωτών αλλά και του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Πράγματι τον Μάιο του 2012 μεταφέρθηκαν από το ΤΧΣ προς τις τράπεζες €18 δις. ευρώ με τη μορφή ομολόγων του EFSF¹⁶, ενώ τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους μεταφέρθηκαν επιπλέον 6,26 δις ευρώ¹⁷. Το πρώτο δίμηνο του 2013 ολοκληρώθηκαν οι αυξήσεις κεφαλαίου που πραγματοποίησαν οι 4 συστημικές τράπεζες με το ποσό να ανέρχεται περίπου

---

¹⁵ Σαν μηχανισμός ο ELA θεσμοθετήθηκε το 1999, αποτελεί μηχανισμό βραχυχρόνιας ρευστότητας (δεν μπορεί να έχει διάρκεια πάνω από 6 μήνες δηλαδή) και η λειτουργία του ρυθμίζεται από το άρθρο 14 παρ. 4 του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Αναζήτηση στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας <https://www.ecb.europa.eu/mopo/ela/html/index.en.html>

¹⁶ Δελτίο τύπου Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας στις 28/05/2012

¹⁷ Δελτίο τύπου Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας στις 24/12/2012 στα Αγγλικά

στα 28,6 δις ευρώ με το ΤΧΣ να έχει καταβάλει πάνω από 25 δις ευρώ. Συγκεκριμένα οι αυξήσεις κεφαλαίου που πραγματοποίησαν οι 4 τράπεζες και η συμμετοχή του ΤΧΣ αποτυπώνονται στον **πίνακα 8** (τα στοιχεία αντλήθηκαν από το site του ΤΧΣ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΥΨΟΣ ΑΜΚ ΣΕ (εκ. €)	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΙΔΙΩΤΩΝ (εκ. €)	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΧΣ (εκ. €)
ΕΤΕ	9.756,00	1.079,10	8.676,90
ALPHABANK	4.571,00	550,00	4.021,00
EUROBANK	5.839,00	-	5.839,00
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	8.429,00	1.443,60	6.985,40
ΣΥΝΟΛΙΚΑ	28.595,00	3.072,70	25.522,30

Αξίζει να επισημάνουμε το εξαιρετικά αρνητικό κλίμα στο οποίο πραγματοποιήθηκαν οι αυξήσεις κεφαλαίου, το οποίο επιβεβαιώνεται και από την ελάχιστη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την Eurobank όπου ήταν μηδενική.

Μετά την ολοκλήρωση των αυξήσεων κεφαλαίου η Τράπεζα της Ελλάδος τον Ιούλιο του 2013 ανέθεσε στην συμβουλευτική εταιρεία BlackRock Solutions τον διαγνωστικό έλεγχο του χαρτοφυλακίου των ελληνικών τραπεζών. Παράλληλα ζητήθηκε από τις τράπεζες να υποβάλλουν σχέδια αναδιάρθρωσης. Τόσο τα αποτελέσματα της BlackRock όσο και τα σχέδια αναδιάρθρωσης θα χρησιμοποιούταν στην συνέχεια από την ΕΚΤ, στο πλαίσιο των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) για τις 130 σημαντικότερες τράπεζες στην Ευρώπη οι οποίες θα πραγματοποιούταν το 2014. Με βάση τα αποτελέσματα του διαγνωστικού ελέγχου η ΤτΕ διεξήγαγε δική της άσκηση προσομοίωσης η οποία ανακοινώθηκε τον Μάρτιο του 2014. Τα αποτελέσματα

σύμφωνα με το Βασικό σενάριο¹⁸ έδειξαν ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες που προέκυψαν για το σύνολο των ελληνικών εμπορικών τραπεζών εκτιμήθηκαν σε €6,4 δις. Στη συνέχεια ακολουθώντας τις οδηγίες της ΤτΕ οι ελληνικές τράπεζες προχώρησαν σε νέες αυξήσεις κεφαλαίου συνολικού ποσού 8,3 δις ευρώ. Συγκεκριμένα¹⁹ :

- Η τράπεζα Πειραιώς τον Απρίλιο του 2014 ολοκλήρωσε την αύξηση κεφαλαίου κατά 1,75 δις ευρώ , ποσό το οποίο καλύφθηκε πλήρως από ιδιώτες επενδυτές, μειώνοντας έτσι την συμμετοχή του ΤΧΣ από 80,9% σε 67,3%.
- Η ALPHABANK επίσης τον Απρίλιο του 2014 πραγματοποίησε αύξηση κεφαλαίου κατά 1,2 δις ευρώ , ποσό το οποίο καλύφθηκε πλήρως από ιδιώτες επενδυτές, μειώνοντας έτσι την συμμετοχή του ΤΧΣ από 81,7% σε 69,9%.
- Τον Μάϊο του 2014 η EUROBANK προχώρησε στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου κατά 2,86 δις ευρώ η οποία καλύφθηκε μόνο από ιδιώτες (μάλιστα το 1,33 δις καλύφθηκε από την ξένη εταιρεία Fairfax) με αποτέλεσμα το ΤΧΣ να μειώσει την συμμετοχή του από 95,2% σε 35,4%.
- Τέλος τον Μάϊο του 2014 η αύξηση κεφαλαίου της Εθνικής Τράπεζας ολοκληρώθηκε και το ύψος της ήταν 2,5 δις ευρώ, όπου και εδώ οι ιδιώτες επενδυτές συμμετείχαν εξ ολοκλήρου μειώνοντας την συμμετοχή του ΤΧΣ από 84,4% σε 57,2%.

Βλέπουμε λοιπόν στην δεύτερη αυτή ανακεφαλαιοποίηση ότι, με την σαφώς μεγαλύτερη συμμετοχή των ιδιωτών και την ταυτόχρονη μείωση του ποσοστού του ΤΧΣ, σταδιακά το κλίμα άρχισε να αλλάζει για τις Ελληνικές τράπεζες . Πράγματι, τον Οκτώβριο του 2014 ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα της Συνολικής Αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης της πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, που διεξήγαγε η ΕΚΤ σε συνεργασία με

---

¹⁸ Τράπεζα της Ελλάδος " Έκθεση Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων για τον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα " (06/03/2014)

¹⁹ Ιστοσελίδα Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας βλέπε " Δραστηριότητες του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας για την περίοδο Ιανουαρίου 2014 - Ιουνίου 2014 "

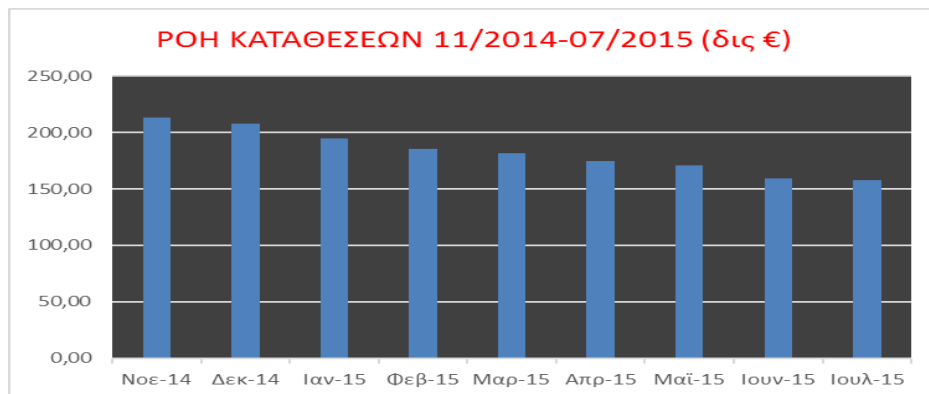
την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, τα οποία έδειξαν ότι οι τέσσερις συστημικές τράπεζες έχουν ενισχύσει σημαντικά την κεφαλαιακή τους θέση .

2.5 Επιβολή capital controls.

Ενώ λοιπόν οι ελληνικές τράπεζες, σύμφωνα με τους πλέον αρμόδιους φορείς, δεν διέθεταν κανένα κεφαλαιακό πρόβλημα εκτός βέβαια την ανάγκη εξεύρεσης λύσης στο σημαντικό μεν πρόβλημα με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, οι πολιτικές εξελίξεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη μέσα στο α΄ εξάμηνο του 2015, επανάφεραν εκ νέου την αβεβαιότητα και την ανάγκη οι τράπεζες, μέχρι το τέλος του 2015, να προβούν σε νέες σημαντικές αυξήσεις κεφαλαίου.

Αυτό έγινε διότι κατά την διάρκεια των εξάμηνων διαπραγματεύσεων της νέας ελληνικής κυβέρνησης με τους Ευρωπαίους εταίρους για την ανάγκη περαιτέρω χρηματοδότησης της Ελλάδας, το κλίμα για την πορεία της χώρας στην Ευρώπη επιβαρύνθηκε σημαντικά. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα και οι Έλληνες πολίτες καθημερινά, λόγω του φόβου περί ενδεχόμενης εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη και το κοινό νόμισμα, να προβαίνουν σε καθημερινές αναλήψεις από τις τράπεζες. Είναι χαρακτηριστικό, όπως βλέπουμε και από τον **πίνακα 9** που ακολουθεί στην επόμενη σελίδα, ότι οι καταθέσεις των ελληνικών τραπεζών μόνο από τον Νοέμβριο του 2014 μέχρι και τον Ιούλιο του 2015 μειώθηκαν κατά 55,7 δις ευρώ²⁰ (από 213,33 δις σε 157,86 δις).

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

²⁰ Ιστοσελίδα Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά Στοιχεία | Νομισματική και Τραπεζική Στατιστική | Καταθέσεις (NXI)

Ως αποτέλεσμα της συνεχούς εκροής καταθέσεων, οι ελληνικές τράπεζες αναγκάστηκαν ξανά να προσφύγουν στον μηχανισμό EIA. Αξίζει να αναφέρουμε ότι τον Φεβρουάριο του 2015 η συνολική χρηματοδότηση μέσω του EIA ήταν 65,6 δις ,ενώ μόλις 4 μήνες μετά, τον Ιούνιο του ίδιου έτους, αυξήθηκε στα 86,8 δις ευρώ²¹. Υπό αυτές τις δραματικές εξελίξεις, η ελληνική κυβέρνηση στις 29 Ιουνίου του 2015 αποφάσισε να θέσει σε τραπεζική αργία όλες τις ελληνικές τράπεζες και να επιβάλλει περιορισμό στην ανάληψη μετρητών (capital control) λόγω της εκτεταμένης απώλειας καταθέσεων (bank run). Οι τράπεζες άνοιξαν τελικά στις 20 Ιουλίου βάσει της από 18 Ιουλίου 2015 πράξης νομοθετικού περιεχομένου (ΦΕΚ Α'84/18.7.2015)²² με σημαντικούς περιορισμούς όμως στην καθημερινή τους λειτουργία (ημερήσια ανάληψη ανά φυσικό πρόσωπο έως € 60 ή σωρευτικά στο τέλος κάθε εβδομάδος € 420, απαγόρευση ανοίγματος λογαριασμού, απαγόρευση εμβάσματος στο εξωτερικό έναντι ελαχίστων εξαιρέσεων, ανώτατο όριο ανά τράπεζα για την διενέργεια εισαγωγών και εξαγωγών για επιχειρήσεις, απαγόρευση "σπασίματος" προθεσμιακών καταθέσεων, απαγόρευση πρόωρης αποπληρωμής δανείων μέσω υφιστάμενων καταθέσεων κτλ.)

Με την επιβολή των capital controls, και την γενικότερη αναταραχή των τελευταίων μηνών η οποία οδήγησε και στην αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, οι ελληνικές τράπεζες ελέγχθηκαν εκ νέου τον Νοέμβριο, μέσω ακόμα μιας άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, και η οποία προσδιόρισε τις κεφαλαιακές ανάγκες της κάθε τράπεζας. Συγκεκριμένα για κάθε τράπεζα ήταν οι εξής²³ :

---

²¹ Ιστοσελίδα Τράπεζας της Ελλάδος / Εκδόσεις και Μελέτες | Οικονομικές Καταστάσεις

²² Εφημερίδα της κυβερνήσεως/τεύχος πρώτο/ αρ. φύλλου 84/ 18-07-2015

²³ Άρθρο στην ιστοσελίδα www.naftemporiki.gr στις 31/10/2015 με τίτλο " ΕΚΤ: Στα 14,4 δις. ευρώ οι κεφαλαιακές ανάγκες των 4 συστημικών τραπεζών"

- Για την Τράπεζα Πειραιώς οι κεφαλαιακές ανάγκες βάσει του βασικού σεναρίου ανήλθαν στα 2,213 δις ευρώ, ενώ 4,933 δις ευρώ σύμφωνα με το δυσμενές σενάριο.
- Για την τράπεζα Eurobank, σύμφωνα με το βασικό σενάριο τα κεφάλαια που απαιτούνταν ήταν 339 εκ. ευρώ και 2,122 δις ευρώ με το δυσμενές σενάριο
- Το ποσό των 263 εκ.ευρώ μόλις προέκυψε ως κεφαλαιακό έλλειμμα για την Alpha Bank στο βασικό σενάριο και συνολικά τα 2,743 δις ευρώ
- Η Εθνική Τράπεζα στο βασικό σενάριο εμφανίζει ανάγκες 1,576 δις. ευρώ και συνολικά 4,602 δις. ευρώ.

Μέχρι τις 21 Νοεμβρίου είχαν ολοκληρωθεί οι αυξήσεις κεφαλαίου και για τις 4 συστημικές τράπεζες. Η Τράπεζα Πειραιώς άντλησε από τους επενδυτές 1,34 δις. ευρώ, υπερκαλύπτοντας τον στόχο της. Η Πειραιώς θα αντλήσει επιπλέον 3,3 δις. ευρώ από το ΤΧΣ, εκ των οποίων το 25% θα καλυφθεί με κοινές μετοχές και το 75% με ειδικές ομολογίες (Cocos), προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες και του δυσμενούς σεναρίου. Η Εθνική Τράπεζα συγκέντρωσε 1,16 δις. ευρώ και κάλυψε τις ανάγκες του βασικού σεναρίου, ενώ περίπου 3 δις. ευρώ θα αντλήσει από το ΤΧΣ για να καλύψει και τις ανάγκες του δυσμενούς σεναρίου. Η τράπεζα Alpha Bank κατάφερε να συγκεντρώσει 2,7 δις. ευρώ έναντι 1,55 δις. ευρώ, που ζητούσε. Τέλος η Eurobank συγκέντρωσε συνολικά 2,3 δις. ευρώ καλύπτοντας το σύνολο των κεφαλαιακών αναγκών, χωρίς να χρειαστεί τη βοήθεια του ΤΧΣ.

Η τρίτη ανακεφαλαιοποίηση του κλάδου οδήγησε φυσικά σε εκμηδενισμό των παλαιών μετόχων, και κυρίως του Δημοσίου, που μέσω του ΤΧΣ κατείχε, μεγάλο ποσοστό επί του συνόλου των μετοχών. Στη Eurobank, μετά την ολοκλήρωση της αύξησης, το ποσοστό των ιδιωτών επενδυτών διαμορφώνεται στο 93%, ενώ το ποσοστό του ΤΧΣ από 35% συρρικνώνεται σε περίπου 2,3%. Στην Alpha Bank οι ιδιώτες θα ελέγχουν το 89% των μετοχών, ενώ το ποσοστό συμμετοχής του ΤΧΣ περιορίζεται στο 11% από 66,2%, που ήταν πριν από την αύξηση. Στην Εθνική Τράπεζα το ΤΧΣ θα διατηρήσει υψηλότερη συμμετοχή, καθώς θα

πραγματοποιηθεί μετατροπή των προνομιούχων μετοχών της τράπεζας σε κοινές και δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια το ποσοστό του Δημοσίου. Πάντως, οι ιδιώτες θα έχουν την πλειοψηφία. Τέλος, στην Πειραιώς η συμμετοχή του ΤΧΣ από 66,9%, που είναι σήμερα, θα περιοριστεί στο περίπου 25%, και οι νέοι μέτοχοι θα ελέγχουν περίπου το 63%²⁴.

2.6 Αποφάσεις με άμεσο αντίκτυπο στις τράπεζες

Εκτός από το PSI, τις τρεις κατά σειρά ανακεφαλαιοποιήσεις και την επιβολή των capital controls, όπου επηρεάστηκαν σε τεράστιο βαθμό οι ελληνικές τράπεζες, υπήρξαν και άλλες αποφάσεις των ελληνικών κυβερνήσεων την τελευταία πενταετία, οι οποίες με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είχαν άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι οι εξής :

- Νόμος 3869/2010 (Νόμος Κατσέλη)²⁵. Ο συγκεκριμένος νόμος αφορά στην ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, οι οποίοι δεν διαθέτουν πτωχευτική ικανότητα και περιλαμβάνει μείωση του επιτοκίου που φτάνει ως και το μηδενικό επιτόκιο, δηλαδή με εντελώς άτοκες δόσεις, επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής των οφειλών ή ακόμα και διαγραφή χρεών (μερική ή πλήρης απαλλαγή). Ακολούθησαν το 2015 ορισμένες αλλαγές στον συγκεκριμένο νόμο, ο οποίος δυνάμει του Ν. 4336/2015²⁶ και με την 7534/20-8/2015 Κοινή Υπουργική Απόφαση δημιουργεί ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για όσους οφείλουν. Πλέον μπορούν να υπαχθούν στον νόμο και οι βεβαιωμένες οφειλές στη Φορολογική Διοίκηση, οι βεβαιωμένες οφειλές προς τους Ο.Τ.Α. πρώτου και δευτέρου βαθμού και τα νομικά πρόσωπα αυτών και τέλος υπάγονται και οι ασφαλιστικές οφειλές προς τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης. Απαραίτητη προϋπόθεση ωστόσο, είναι οι παραπάνω οφειλές να συντρέχουν σωρευτικά με ύπαρξη οφειλών και προς ιδιώτες και τραπεζικά ιδρύματα.

---

²⁴ Άρθρο του Γιάννη Παπαδογιάννη στην ιστοσελίδα www.kathimerini.gr στις 21/11/2015 με τίτλο "Ολοκληρώθηκαν οι αυξήσεις κεφαλαίου των τεσσάρων τραπεζών"

²⁵ Εφημερίδα της κυβέρνησης / αριθμός φύλλου 130 / τεύχος Α/ 03-08-2010

²⁶ Εφημερίδα της κυβέρνησης / αριθμός φύλλου 94 / τεύχος Α/ 15-08-2015

- Νόμος 4224/2013 (νόμος για την άρση πλειστηριασμών). Ο νόμος αυτός ορίζει τους νέους όρους και τις προϋποθέσεις για την προστασία από πλειστηριασμό της κύριας κατοικίας των πολιτών, που έχουν οφειλές προς τράπεζες ή τρίτους.
- Νόμος 4307/2014²⁷ (Νόμος Δένδια). Αφορά την ρύθμιση των οφειλών για μικρές επιχειρήσεις και επαγγελματίες οι οποίοι το 2013 είχαν κύκλο εργασιών μέχρι 2,5 εκ. ευρώ. Όσοι υπαχθούν στον νόμο έχουν την δυνατότητα ρύθμισης ή/και διαγραφής έως € 500.000 , πρόσθετης διαγραφή προσαυξήσεων, τόκων και προστίμων εκπρόθεσμης καταβολής οφειλών προς τις Φορολογικές Αρχές ή/και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης ύψους 20%.
- Νόμος 4320/2015²⁸ (Νόμος για την ανθρωπιστική κρίση). Ο νόμος αυτός δεν έχει άμεσο αντίκτυπο σε όλες τις τράπεζες παρά μόνο στην Τράπεζα Πειραιώς η οποία το τελευταίο χρονικό διάστημα έχει προβεί σε διαγραφές μη εξυπηρετούμενων καταναλωτικών δανείων και καρτών έως του ποσού των € 20.000 για οφειλότες οι οποίοι είχαν ενταχθεί στον συγκεκριμένο νόμο.

2.7 Τραπεζική Ενοποίηση

Παράλληλα με την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών κρίσεων των κρατών της Ευρωζώνης, εξελίσσεται η υλοποίηση μιας εκ των σημαντικότερων αποφάσεων που αφορά όλες τις ευρωπαϊκές τράπεζες, εκείνη της τραπεζικής ενοποίησης . Αξίζει να αναφερθούμε σε αυτήν γιατί θα αποτελέσει ένα σύστημα τραπεζικής εποπτείας και εξυγίανσης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η θα ενοποίηση περιλαμβάνει τρεις άξονες :

A) Το Ενιαίο Εγχειρίδιο Κανόνων το οποίο ουσιαστικά αποτελεί το ρυθμιστικό πλαίσιο για όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στην Ευρώπη και περιλαμβάνει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για όλες τις τράπεζες, επίσης βελτιωμένα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων καθώς και τους κανόνες για την διαχείριση των προβληματικών τραπεζών.

---

²⁷ Εφημερίδα της κυβέρνησης / αριθμός φύλλου 246 / τεύχος Α/ 15-11-2014

²⁸ Εφημερίδα της κυβέρνησης / αριθμός φύλλου 29 / τεύχος Α/ 19-03-2015

Β) Την δημιουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ). Ο μηχανισμός αυτός ο οποίος τέθηκε επισήμως σε λειτουργία στις αρχές του Νοεμβρίου του 2014, αποτελεί ένα βήμα προς μια μεγαλύτερη ευρωπαϊκή εναρμόνιση όσον αφορά της τράπεζες. Προωθεί την προσέγγιση του ενιαίου εγχειριδίου κανόνων στην προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, με σκοπό την ενίσχυση της αρτιότητας του τραπεζικού συστήματος της ζώνης του ευρώ²⁹.

Γ) Τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης (ΕΜΕ) σκοπός του οποίου είναι να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στον τραπεζικό τομέα να αποφευχθούν οι μαζικές αποσύρσεις καταθέσεων και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις, να περιοριστεί η αρνητική σχέση τραπεζών και κρατικού χρέους και να εκλείψει ο κατακερματισμός της εσωτερικής αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών³⁰.

Παράλληλα, από τις αρχές του 2016 και με την ενεργοποίηση της ευρωπαϊκής οδηγίας (BRRD)³¹ για τη διαχείριση προβληματικών τραπεζών, υπάρχει η δυνατότητα εκκαθάρισης ενός τραπεζικού ιδρύματος μέσω της υποχρεωτικής συμμετοχής των μετόχων, των ομολογιούχων αλλά και καταθετών οι οποίοι διαθέτουν αποταμιεύσεις σε κάθε ίδρυμα άνω των 100.000 ευρώ (το λεγόμενο bail-in), αποφεύγοντας έτσι την επιβάρυνση των προϋπολογισμών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να πραγματοποιηθεί αυτού του είδους η διάσωση, θα πρέπει να πληρούνται οι κάτωθι προϋποθέσεις :

- Ένα ποσό διάσωσης με ίδια μέσα (bail-in) όχι λιγότερα του 8% του συνόλου των υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων των ιδίων κεφαλαίων του δικαιούχου ιδρύματος.
- Η συνεισφορά της χρηματοδοτικής ρύθμισης εξυγίανσης δεν υπερβαίνει το 5% των συνολικών υποχρεώσεων συμπεριλαμβανομένων των ιδίων κεφαλαίων του δικαιούχου ιδρύματος.

---

²⁹ Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας/ Γενικές πληροφορίες/ Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός

³⁰ Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου / Πολιτικές / Τραπεζική ένωση / Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης

³¹ Δελτίο τύπου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 15/04/2014 περί της της Ευρωπαϊκής Οδηγίας BRRD

- Απομείωση ή μετατροπή όλων των ανασφάλιστων, μη προτιμώμενων υποχρεώσεων άλλων πλην των επιλέξιμων καταθέσεων.

Τέλος, σύμφωνα με την έκθεση (ή αλλιώς η έκθεση των πέντε προέδρων), την οποία συνέταξε στις 22 Ιουνίου του 2015³² ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **Jean-Claude Juncker**, από κοινού με τον Πρόεδρο της Συνόδου Κορυφής για το ευρώ **Donald Tusk**, τον Πρόεδρο της Ευρωομάδας **Jeroen Dijsselbloem**, τον Πρόεδρο της ΕΚΤ **Mario Draghi** και τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου **Martin Schulz**, προτείνονται οι τρόποι εκείνοι με τους οποίους θα μπορούσε να επιτευχθεί η εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Μεταξύ άλλων, προτείνεται η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Εγγύησης των Καταθέσεων (EDIS), ο οποίος δύναται να αποτελέσει τον τρίτο πυλώνα μιας πλήρως ανεπτυγμένης Τραπεζικής Ένωσης, μαζί με την τραπεζική εποπτεία και εξυγίανση. Καθώς η υπάρχουσα κατάσταση με τα εθνικά συστήματα εγγύησης των καταθέσεων παραμένει ευάλωτη σε περιόδους κρίσεων, το κοινό σύστημα ασφάλισης καταθέσεων θα αύξανε την ανθεκτικότητα των τραπεζών έναντι μελλοντικών προβλημάτων. Ένα κοινό σύστημα είναι επίσης πιθανότερο να είναι δημοσιονομικά ουδέτερο με την πάροδο του χρόνου σε σχέση με τα εθνικά συστήματα εγγύησης των καταθέσεων, επειδή υπάρχει μεγαλύτερη διασπορά κινδύνων και διότι οι ιδιωτικές εισφορές αντλούνται από ένα πολύ μεγαλύτερο σύνολο χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

---

³² Δελτίο τύπου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 22/06/2015 με τίτλο "Έκθεση των Πέντε Προέδρων: Σχέδιο για την ενίσχυση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης από την 1η Ιουλίου 2015"

Κεφάλαιο 3

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στην λειτουργία του νομισματοπιστωτικού συστήματος και θα επικεντρωθούμε στα προϊόντα που προσφέρει η λιανική τραπεζική, καθώς και στην κυριότερη μέθοδο αξιολόγησης (credit scoring) για την έγκριση χρηματοδότησης των προϊόντων της.

3.1 Νομισματοπιστωτικό Σύστημα

Στο σύνολο μιας οικονομίας παρατηρούνται δύο ειδών οικονομικές μονάδες. Εκείνες οι οποίες χαρακτηρίζονται -σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή- από έναν πλεονασμό κεφαλαίων σε σχέση με το ύψος της κατανάλωσής τους και σε εκείνες των οποίων οι χρηματικές ανάγκες είναι μεγαλύτερες από το ύψος των διαθέσιμων κεφαλαίων τους.

Αυτονόητο θεωρούμε ότι οι πλεονασματικές μονάδες θα αποφασίσουν κάποια στιγμή να μην διακρατήσουν όλο το επιπλέον κεφάλαιο που έχουν συσσωρεύσει αλλά θα προτιμήσουν να το μεταβιβάσουν, έναντι κάποιου τιμήματος που θα αναφέρουμε παρακάτω, στις ελλειμματικές μονάδες. Επειδή όμως καθίσταται δύσκολη η απ' ευθείας επικοινωνία μεταξύ των δύο οικονομικών μονάδων, εδώ παρεμβαίνει το χρηματοπιστωτικό σύστημα, το οποίο, με τους θεσμούς και τα μέσα που διαθέτει μπορεί και συσσωρεύει τα κεφάλαια όλων των πλεονασματικών μονάδων τα ομαδοποιεί και μετασχηματίζοντάς τα μπορεί και τα προσφέρει προς κάλυψη των αναγκών των ελλειμματικών μονάδων (Αλεξιάκης /1999). Στη προσπάθειά μας να εξειδικεύσουμε την λειτουργία του νομισματοπιστωτικού συστήματος μπορούμε να το παρουσιάσουμε ως τον ενδιάμεσο κρίκο μίας αλυσίδας, η οποία αποτελείται από το ένα μέρος από τις πηγές πόρων, δηλαδή τις αποταμιεύσεις και από το άλλο μέρος από την χρήση

αυτών των πόρων, δηλαδή τις χρηματοδοτικές ανάγκες. Δηλαδή:

**ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ → ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ → ΖΗΤΗΣΗ
ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ**

Στην ανωτέρω διαμεσολάβηση το νομισματοπιστωτικό σύστημα διαθέτει δύο θεμελιώδη μέσα, τα οποία είναι οι χρηματοπιστωτικές αγορές και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (Αγγελόπουλος 2013). Μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών (π.χ. χρηματιστήριο) υπάρχει μια άμεση επικοινωνία μεταξύ των δύο ειδών οικονομικών μονάδων. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές διαχωρίζονται βασικά στην αγορά ομολόγων και στην αγορά μετοχών. Οι επιχειρήσεις μπορούν να εκδώσουν ομόλογα τα οποία προσφέρουν στο κοινό, τίτλοι δηλαδή οι οποίοι έχουν συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και στη λήξη των οποίων οι επιχειρήσεις οφείλουν να εξοφλήσουν τους αγοραστές επιστρέφοντάς τους το αρχικό κεφάλαιο πλέον των τόκων. Στην αγορά μετοχών οι αποταμιευτές έχουν την δυνατότητα να αγοράσουν ιδιοκτησιακούς τίτλους των επιχειρήσεων δηλαδή των μετοχών τις οποίες εκδίδουν μέσω της αύξησης του μετοχικού τους κεφαλαίου, προσδοκώντας σε μία μελλοντική «υπεραξία» της επένδυσης τους. Ένα μειονέκτημα όμως αυτού του είδους της άμεσης επικοινωνίας είναι ότι ουδείς εκ των εμπλεκόμενων διαθέτει τόσο τις απαραίτητες γνώσεις αλλά και τις ίδιες ανάγκες σε μία δεδομένη χρονική στιγμή. Επίσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές, οι πλεονασματικές μονάδες αναλαμβάνουν και ένα ρίσκο επένδυσης λόγω πιθανής αφερεγγυότητας των ελλειμματικών μονάδων.

Για τους ανωτέρω λόγους το νομισματοπιστωτικό σύστημα διαθέτει και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (π.χ. Τράπεζες), οι οποίοι εκτός από τις απαραίτητες γνώσεις διαθέτουν και την φερεγγυότητα για την συγκέντρωση της πλειονότητας των αποταμιεύσεων αλλά και την ικανότητα της διαμόρφωσης αυτών, σε ποικίλες μορφές χρηματοδότησης των ελλειμματικών μονάδων οι οποίες αποτείνονται στους οργανισμούς αυτούς για να την κάλυψη των

αναγκών τους (**Αγγελόπουλος 2013/β**). Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί έχουν την ικανότητα να δημιουργούν την επιθυμητή για τους δανειστές και τους δανειζόμενους, ρευστότητα³³. Οι χρηματοδοτικές ανάγκες των δανειζόμενων, όσον αφορά τον χρόνο, χωρίζονται σε βραχυχρόνιες (κεφάλαιο κίνησης) και σε μακροχρόνιες (πραγματοποίηση επενδυτικών σχεδίων). Κατά τον ίδιο τρόπο και οι αποταμιευτές έχουν να επιλέξουν, ανάλογα με τις προτιμήσεις τους, ανάμεσα σε καταθέσεις οι οποίες είναι άμεσα αναλήψιμες (π.χ. λογαριασμοί ταμειευτηρίου) αλλά προσφέρουν χαμηλό επιτόκιο και σε καταθέσεις οι οποίες είναι “κλειδωμένες” για ένα χρονικό διάστημα (καταθέσεις προθεσμίας) με αντάλλαγμα όμως ένα σαφώς μεγαλύτερο επιτόκιο.

3.2 Λιανική Τραπεζική

Με τον όρο Λιανική τραπεζική εννοούμε το είδος εκείνο των τραπεζικών υπηρεσιών που προσφέρουν οι εμπορικές τράπεζες και οι οποίες εστιάζουν στην ανάπτυξη προϊόντων προς τους ιδιώτες και τις μικρές επιχειρήσεις με στόχο τόσο την αύξηση των πωλήσεων όσο και την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κάθε τραπεζικού ιδρύματος.

Μέσω της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών τις τελευταίες δεκαετίες οι Τράπεζες προσπαθούν να αναπτύξουν όλο και περισσότερο την λιανική τραπεζική και να προσφέρουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες όπου κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν η ποιότητα και το κόστος του κάθε προϊόντος, η ταχύτητα εξυπηρέτησης, η ωφέλεια που αποκομίζει ο πελάτης κι η καινοτομία του κάθε προϊόντος.

Αναλόγως τον ρόλο της τράπεζας σχετικά με το εάν αποκτά απαίτηση ή υποχρέωση οι τραπεζικές εργασίες διακρίνονται σε **ενεργητικές**, **παθητικές** και **μεσολαβητικές**. Οι **ενεργητικές** αφορούν την χορήγηση κάθε είδους πίστωση

---

³³ Howells Peter, Bain Keith, ‘‘Χρήμα, πίστη τράπεζες, μια ευρωπαϊκή προσέγγιση’’, εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ 2009, σελ.73

προς τους πελάτες και για τον λόγο ότι οι απαιτήσεις αυτές καταχωρούνται στο ενεργητικό του ισολογισμού της ονομάζονται ενεργητικές. Οι **παθητικές** εργασίες είναι αυτές η οποίες δημιουργούν υποχρέωση της τράπεζας προς τον πελάτη να επιστρέψει την πίστωση την οποία αυτός είχε χορηγήσει στην τράπεζα με την μορφή μιας κατάθεσης. Για τον λόγο της εγγραφής αυτών των υποχρεώσεων στο παθητικό ονομάζονται παθητικές. Στις **μεσολαβητικές** εργασίες όπως αναφέρει και ο όρος, η τράπεζα αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει εργασίες μεταξύ των πελατών, παρέχοντας τεχνογνωσία, χρήση του δικτύου των καταστημάτων της ή ηλεκτρονικό εξοπλισμό, με την ανάλογη χρέωση.

3.3 Προϊόντα Λιανικής Τραπεζικής

Σε γενικές γραμμές , τα προϊόντα που προσφέρει η λιανική τραπεζική υπό την μορφή πιστώσεων, χωρίζονται σε 4 βασικές κατηγορίες :

- Καταναλωτικά και προσωπικά δάνεια
- Πιστωτικές κάρτες
- Δάνεια σε μικρές επιχειρήσεις
- Στεγαστικά δάνεια

Τα καταναλωτικά δάνεια χορηγούνται είτε για την αγορά κάποιου συγκεκριμένου αγαθού , είτε για την κάλυψη τρεχουσών αναγκών (**Κιόχος/2000**). Για αυτό το λόγο είναι απαραίτητη και η προσκόμιση του κατάλληλου δικαιολογητικού για την χορήγηση του καταναλωτικού δανείου. Για την εξασφάλιση της, η τράπεζα δύναται να ζητήσει την προσθήκη εγγυητή με ικανά εισοδήματα, ή σε περίπτωση π.χ. αγοράς αυτοκινήτου, την παρακράτηση της κυριότητας του μέχρι την πλήρη εξόφληση του δανείου. Συνήθως έχουν την μορφή δανείου με τοκοχρεολυτικές δόσεις και συγκεκριμένη λήξη, είτε με την μορφή ανοικτής πίστωσης (όπως είναι τα όρια υπερανάληψης τα οποία ως επί το πλείστον προσφέρονται σε πελάτες οι οποίοι διαθέτουν τρεχούμενο λογαριασμό στην τράπεζα μέσω της οποίας πιστώνεται η μισθοδοσία τους). Η μέγιστη διάρκεια των καταναλωτικών δανείων χωρίς εξασφάλιση μπορεί να

φτάσει τα 10 έτη, ενώ όταν έχουν εξασφάλιση ακίνητο ή οποιοδήποτε άλλο κάλυμμα μπορεί να φτάσει και τα 15 έτη.

Η πιστωτική κάρτα είναι μια πλαστική κάρτα πληρωμής η οποία εκδίδεται προς τους κατόχους της παρέχοντάς τους μια μέθοδος πληρωμής για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών χωρίς να είναι απαιτητή η χρήση μετρητών . Η τράπεζα δημιουργεί δηλαδή έναν ανοικτό λογαριασμό και στη συνέχεια παρέχει μια γραμμή πίστωσης (πιστωτικό όριο κάρτας) για τον κάτοχό της το οποίο δεν του επιτρέπεται να υπερβεί. Κάθε μήνα εκδίδεται ο λογαριασμός της πιστωτικής και δίνεται η δυνατότητα στον πελάτη να καταβάλει ένα ελάχιστο ποσό, αναλόγως το συνολικό ποσό του λογαριασμού, ή όλο το ποσό το οποίο περιλαμβάνει τις αγορές-κινήσεις του προηγούμενου μήνα. Στην περίπτωση της μη καταβολής όλου του ποσού, για το εναπομείναν ποσό τρέχουν πιστωτικοί τόκοι (με το επιτόκιο να διαφέρει ανά κάρτα και τράπεζα αλλά κυμαίνεται από 15%-16% σήμερα).

Τα δάνεια σε πολύ μικρές επιχειρήσεις παρέχονται συνήθως υπό την μορφή ανακυκλούμενου ορίου κεφαλαίου κίνησης για την κάλυψη των τρεχουσών υποχρεώσεων των μικρών επιχειρήσεων, όπως είναι η πληρωμή της εφορίας, η πληρωμή των ασφαλιστικών εισφορών, η πληρωμή των προμηθευτών. Ως πολύ μικρή επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση η οποία απασχολεί λιγότερους από 10 εργαζομένους και της οποίας ο κύκλος εργασιών ή το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού δεν υπερβαίνει τα 2 εκατ. Ευρώ.

Τα στεγαστικά δάνεια χορηγούνται σε φυσικά πρόσωπα, με την προϋπόθεση παροχής εξασφάλισης σε νόμιμο ακίνητο ή με κάλυμμα ενέχυρο επί καταθέσεων ή με εξασφάλιση άλλης μορφής αποδεκτή από την τράπεζα **(Θωμαδάκης/2011)**. Η επιβεβαίωση του σκοπού του δανείου κρίνεται απαραίτητη, γιατί καθορίζει το ύψος της χρηματοδότησης, αλλά και την τιμολόγηση του δανείου. Οι χρηματοδοτούμενοι σκοποί είναι οι εξής:

- αγορά κατοικίας/ οικοπέδου/ επαγγελματικής στέγης

- ανέγερση / αποπεράτωση κατοικίας ή επαγγελματικής στέγης
- επισκευή κατοικίας /επαγγελματικής στέγης

- αποπληρωμή στεγαστικού δανείου άλλης Τράπεζας και επισκευή/αποπεράτωση
- μεταφορά έννομης σχέσης
- συνδυασμός των παραπάνω

Τα στεγαστικά δάνεια επίσης ανάλογα με την τιμολόγησή του μπορεί να είναι κυμαινόμενου επιτοκίου, σταθερού επιτοκίου για τα πρώτα έτη (και μετά κυμαινόμενου επιτοκίου), balloon για μέρος του κεφαλαίου, δάνεια σταθερής δόσης με κυμαινόμενο επιτόκιο και τέλος δάνεια επιδοτούμενα από το Ελληνικό Δημόσιο. Στα στεγαστικά δάνεια η διάρκεια μπορεί να είναι από 3 έως 30 έτη, ανάλογα με το προϊόν τον σκοπό αλλά και την ηλικία των ενεχομένων, ενώ στα επισκευαστικά δάνεια η διάρκεια είναι από 3 έως 20 έτη. Στα επισκευαστικά δάνεια με εφάπαξ καταβολή του ποσού συνήθως η διάρκεια είναι από 3 έως 15 έτη.

3.4 Παροχή καλυμμάτων-εξασφαλίσεων

Η λήψη εξασφαλίσεων στις πισοδοτήσεις της λιανικής τραπεζικής αλλά και γενικότερα στον τραπεζικό δανεισμό, αποσκοπεί στον περιορισμό του πιστωτικού κινδύνου και στην μεγαλύτερη διασφάλιση των συμφερόντων των τραπεζών σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεων του πιστούχου. Το είδος των εξασφαλίσεων και το ποσοστό κάλυψης που απαιτείται για μια χορήγηση εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως είναι η χρηματοοικονομική κατάσταση του πιστούχου, η κατηγορία η διάρκεια και το ύψος της χρηματοδότησης. Τα καλύμματα-εξασφαλίσεις που μπορεί να ζητηθούν είναι :

- ενεχυρίαση επί ποσού καταθέσεων που τηρεί ο πιστούχος στην τράπεζα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, λόγω άμεσης ρευστοποίησης σε περίπτωση αθέτησης

πληρωμής, υπάρχει μια μικρή διαφορά (interest differential) μεταξύ του επιτοκίου χορήγησης και του επιτοκίου κατάθεσης της τάξεως του 1%-1,5% (το επιτόκιο κατάθεσης είναι σαφώς μικρότερο αυτού της χορήγησης) με αποτέλεσμα η επιβάρυνση του πιστούχου να είναι πολύ μικρή.

- η ενεχυρίαση επί αξιογράφων , δηλαδή επιταγών ή συναλλαγματικών πελατείας του πιστούχου (συνήθως ζητείται στους πελάτες - μικρές επιχειρήσεις)

- η εκχώρηση / ενεχυρίαση απαιτήσεων, δηλαδή η εκχώρηση σύμβασης ή άλλης απαίτησης μεταξύ του πιστούχου και της τράπεζας

- Η εγγραφή υποθήκης ή προσημείωση υποθήκης επί ακινήτου. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων η εγγραφή υποθήκης είναι απαραίτητη στην χορήγηση στεγαστικών δανείων διότι αφορούν μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση και ως εκ τούτου τα ακίνητα σε κανονικές συνθήκες διατηρούν την αξία τους για μεγάλο χρονικό διάστημα και μέχρι την εξόφληση του δανείου. Μάλιστα η αξία του ακινήτου παίζει σημαντικό ρόλο στην χρηματοδότηση, καθώς διαμορφώνει τον δείκτη LTV (Loan to Value) την αναλογία του ποσού δανείου προς της αξία ακινήτου. Όσο μικρότερος ο δείκτης αυτός τόσο καθίσταται πιο εύκολη η έγκριση του δανείου (Χριστόπουλος, Ντόκας /2012).

- Εγγύηση ελληνικού δημόσιου. Πρόκειται για εγγυήσεις που παρέχει το ελληνικό δημόσιο σε ειδικές περιπτώσεις (π.χ. ιδιώτες, που έχουν πληγεί από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα ή σοβαρές οικονομικές διαταραχές προς αποκατάσταση των ζημιών τους)

- Προσθήκη επιπλέον φυσικού προσώπου ως εγγυητή, ο οποίος διαθέτει επαρκή εισοδήματα και ακίνητη περιουσία, για την περίπτωση αθέτησης της πληρωμής εκ μέρους του δανειολήπτη.

3.5 credit scoring

Η σημαντικότερη μέθοδος που χρησιμοποιούν οι ελληνικές τράπεζες και όχι μόνο, στην ανάλυση και μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου προκειμένου να εγκρίνουν την παροχή οποιουδήποτε προϊόντος της λιανικής τραπεζικής είναι το credit scoring .

Το credit scoring αναπτύχθηκε αρχικά τη δεκαετία του 1950, αλλά τη μεγαλύτερη ανάπτυξή του παρουσίασε τα τελευταία 30 χρόνια. Μεγάλες διεθνείς εταιρείες έχουν ειδικευτεί στην ανάπτυξη αυτών των συστημάτων, τα οποία αποτελούν μια δοκιμασμένη πρακτική χορήγησης καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων και καρτών και χρησιμοποιούνται σε όλο τον κόσμο από τράπεζες, με μεγάλους όγκους τέτοιων συναλλαγών. Χρησιμοποιώντας ιστορικά δεδομένα και στατιστικές μεθόδους το “credit scoring” προβλέπει τη μελλοντική πιστωτική συμπεριφορά των δανείων, βάσει των χαρακτηριστικών των αιτούντων, δηλαδή είναι μία μέθοδος αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου των αιτήσεων προϊόντων της λιανικής τραπεζικής.

Για να δημιουργηθεί η μέθοδος, η “scorecard”, γίνεται ανάλυση της συμπεριφοράς (της πιστωτικής πορείας δηλαδή) των χορηγηθέντων δανείων της κάθε τράπεζας βάσει των ιστορικών της στοιχείων και αρχείων. Από την ανάλυση αυτή εντοπίζονται τα χαρακτηριστικά των δανειοληπτών που είναι χρήσιμα για να προβλεφθεί η πορεία ενός δανείου. Ο συνδυασμός των διαφόρων χαρακτηριστικών επιτρέπει την πρόβλεψη – με μεγάλη ακρίβεια – κατά πόσον ένας δανειολήπτης με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά θα είναι ενήμερος στο δάνειό του ή όχι. Το κάθε χαρακτηριστικό που ενσωματώνεται στη “scorecard” έχει διαφορετικό βαθμό βαρύτητας. Το σύνολο της βαθμολογίας αποτελεί το λεγόμενο “score” της κάθε αίτησης **(Χριστόπουλος, Ντόκας /2012 β)**.

Το σύστημα αντλεί την πληροφόρηση από τα στοιχεία της αίτησης του πελάτη, από το πιστωτικό ιστορικό του πελάτη στην τράπεζα που υπέβαλλε την αίτηση, εφόσον πρόκειται για υφιστάμενο πελάτη και τέλος αντλώντας πληροφορίες, για την γενική πιστωτική εικόνα του υποψήφιου πελάτη τόσο σε άλλες τράπεζες όσο και δημόσιους οργανισμούς ή ιδιώτες, από την εταιρεία "Τειρεσίας Α.Ε".³⁴ Ο συνδυασμός όλων των παραπάνω καταλήγει σε συγκεκριμένη τιμή που ονομάζεται overall score της αίτησης. Μεγαλύτερο overall score υποδηλώνει μικρότερο αναμενόμενο πιστωτικό κίνδυνο ενώ μικρότερο score μεγαλύτερο αναμενόμενο πιστωτικό κίνδυνο.

Το credit scoring δίνει πολλά πλεονεκτήματα στην κάθε τράπεζα. Καταρχάς προσφέρει ταχύτητα, ακρίβεια, ορθότητα, συνέπεια, σταθερότητα και ταχύτερο προσδιορισμό του πιστωτικού κινδύνου. Ακόμα, το credit scoring μεταχειρίζεται όλες τις αιτήσεις αντικειμενικά, αφού βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα και στατιστικά και επομένως είναι περισσότερο αξιόπιστο από υποκειμενικές μεθόδους και κριτήρια.

Τέλος, η ύπαρξη του credit scoring είναι για ακόμα ένα λόγο σημαντική. Αποτελεί αντικείμενο εξέτασης και κριτήριο, τόσο από τους διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται με τις αξιολογήσεις των Τραπεζών (MOODY'S, FITCH κλπ.), όσο και από την Τράπεζα της Ελλάδος για εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και διαδικασιών για τα προϊόντα της Λιανικής Τραπεζικής.

---

³⁴ Η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ συστάθηκε αρχικά ως μη κερδοσκοπική εταιρεία και από το Σεπτέμβριο του 1997, λειτουργεί ως ανώνυμη εταιρεία. Σήμερα, η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ εξειδικεύεται στη συγκέντρωση και διάθεση πληροφοριών οικονομικής συμπεριφοράς για επιχειρήσεις και ιδιώτες, δεδομένων συγκέντρωσης χορηγήσεων για ιδιώτες και επιχειρήσεις, υποθηκών και προσημειώσεων, καθώς και στοιχείων που συνδράμουν στην αποτροπή απάτης στις τραπεζικές συναλλαγές, τα οποία παρέχει μέσω αξιόπιστων πληροφορικών συστημάτων. Βλέπε <http://www.tiresias.gr/company/index.html>

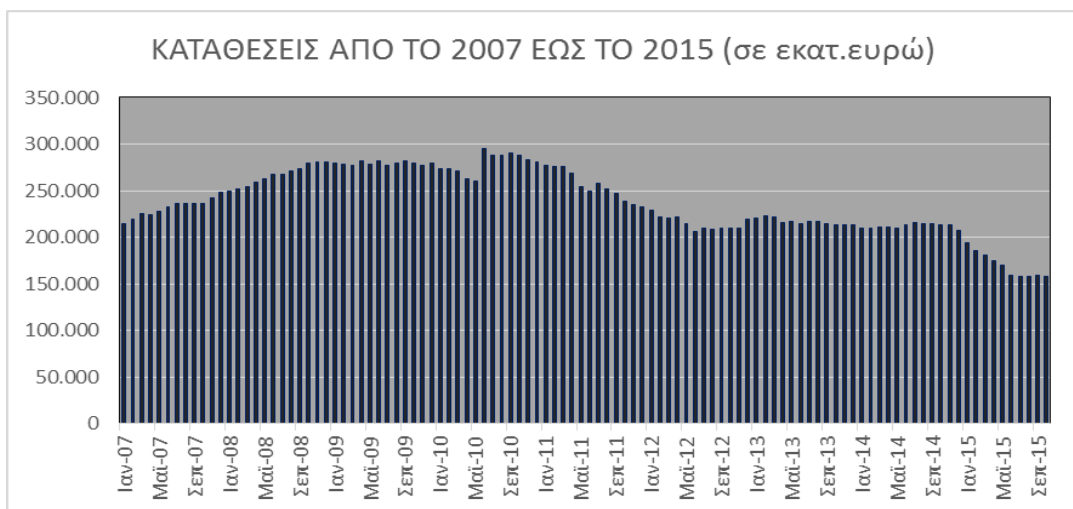
Κεφάλαιο 4^ο

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε με διαγραμματική απεικόνιση την μηνιαία εξέλιξη των βασικών μεγεθών του τραπεζικού τομα στην Ελλάδα από το 2007 εως και το 2015. Θα αναφερθούμε δηλαδή στην πορεία των καταθέσεων, των χορηγήσεων δανείων στεγαστικής και καταναλωτικής πίστης , την πορεία των επιτοκίων και τέλος την εξέλιξη των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις από τις τράπεζες. Η παρουσίαση αυτών των στοιχείων κρίνεται απαραίτητη, διότι μπορεί να μας δώσει σημαντικά ευρήματα σχετικά με την κατάσταση στην οποία βρέθηκαν οι τράπεζες το χρονικό διάστημα που εξετάζουμε.

4.1 Καταθέσεις

Οι εξέλιξη του συνόλου των καταθέσεων από το 2007 εως σήμερα επεικονίζεται στον **πίνακα 10** που ακολουθεί. Σημειώνεται ότι τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία που δημοσίευσε η Τράπεζα της Ελλάδος αφορούν μέχρι και τον Οκτώβριο του 2015.³⁵

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

³⁵ Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά Στοιχεία | Νομισματική και Τραπεζική Στατιστική | Καταθέσεις (NXI)

Παρατηρούμε ότι παρά το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2007 οι καταθέσεις δεν επηρεάστηκαν καθόλου στην Ελλάδα. Αντιθέτως αυξάνοταν μέχρι και τον Ιούνιο του 2010, οπότε και το σύνολο των καταθέσεων στην Ελλάδα είχε φτάσει το ανώτατο σημείο, δηλαδή τα 294 δις ευρώ. Μόλις ένα μήνα πριν η ελληνική κυβέρνηση είχε υπογράψει την δανειακή σύμβαση με το ΔΝΤ και έκτοτε ακολούθησε μια συνεχιζόμενη πτωτική πορεία με αποτέλεσμα να φτάσουμε στον Νοέμβριο του 2015 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) όπου το σύνολο των καταθέσεων στις ελληνικές τράπεζες έχει φτάσει το χαμηλότερο σημείο, δηλαδή τα 155 δις ευρώ.

4.2 Χορηγήσεις

Στο σκέλος των χορηγήσεων θεωρούμε σκόπιμο να αναφερθούμε ξεχωριστά στην εξέλιξη των βασικών εργαλείων χρηματοδότησης των τραπεζών, όπως είναι τα στεγαστικά δάνεια, τα καταναλωτικά δάνεια, οι πιστωτικές κάρτες και τα δάνεια προς επιχειρήσεις καθώς μπορούμε να δούμε πώς οι τράπεζες, δεδομένων των δυσκολιών που αντιμετώπιζαν, δανειοδοτούσαν συγκεκριμένες κατηγορίες της ελληνικής οικονομίας. Στον **πίνακα 11** που ακολουθεί βλέπουμε την εξέλιξη των χορηγήσεων δανείων προς επιχειρήσεις από το 2007 έως και τον Οκτώβριο του 2015.³⁶

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

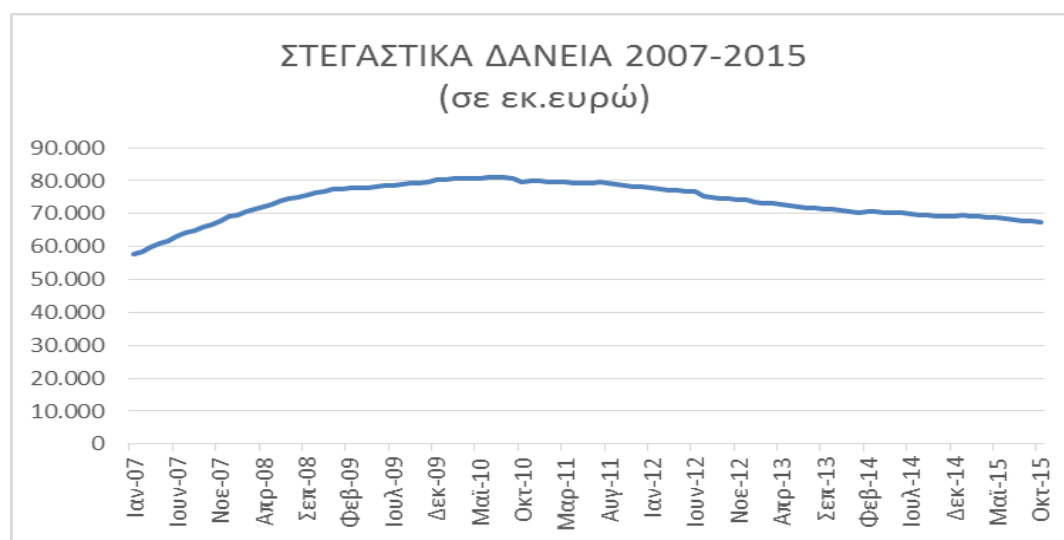
³⁶ Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά Στοιχεία | Νομισματική και Τραπεζική Στατιστική | Χρηματοδότηση (NXI)

Βλέπουμε και εδώ ότι οι ελληνικές τράπεζες μέχρι και τον Μάιο του 2010 είχαν αυξήσει τα δάνεια προς επιχειρήσεις στο ποσό των 126 δις ευρώ από περίπου 80 δις τον Ιούνιο του 2007. Μπαίνοντας όμως η Ελλάδα στην περίοδο των μνημονίων και της δημοσιονομικής προσαρμογής, και βλέποντας την καταθετική τους βάση να μειώνεται και αυτή, αναγκάστηκαν με τη σειρά τους να μειώνουν σταδιακά την χρηματοδότησή προς επιχειρήσεις με αποτέλεσμα των Οκτώβριο του 2015 να βρίσκεται στα 89 δις ευρώ. Υπάρχει δηλαδή σωρευτικά μια μείωση της τάξεως του 29,4%

Στη συνέχεια στον **πίνακα 12** που ακολουθεί βλέπουμε την εξέλιξη των χορηγήσεων στεγαστικών δανείων για το ίδιο χρονικό διάστημα, δηλαδή από 2007 έως 2015³⁷.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

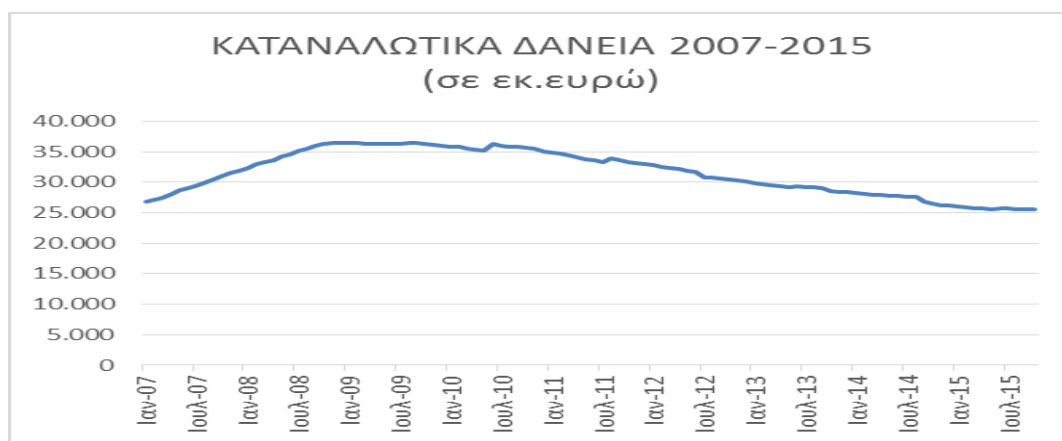
Στα στεγαστικά δάνεια υπάρχει και εδώ μια σαφέστατη πτώση των χορηγήσεων, η οποία όμως δεν είναι τόσο μεγάλη όσο στα δάνεια προς επιχειρήσεις και αυτό διότι η συγκεκριμένη κατηγορία δανείων έχει ως επί των πλείστων εμπράγματα εξασφαλίσεις (προσημειώσεις) με αποτέλεσμα την μεγαλύτερη κάλυψη των τραπεζών όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο. Συγκεκριμένα το ανώτατο σημείο

³⁷ Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά Στοιχεία | Νομισματική και Τραπεζική Στατιστική | Χρηματοδότηση (NXI)

χρηματοδότησης στεγαστικών δανείων ήταν τον Αύγουστο του 2010 οπότε και είχε φτάσει τα 81 περίπου δις ευρώ. Στη συνέχεια, οι εμπορικές αξίες των ακινήτων άρχισαν να μειώνονται. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι τιμές των διαμερισμάτων υποχώρησαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 5,0% τους πρώτους εννέα μήνες του 2015, έναντι μείωσης κατά 7,5% το 2014. Συνολικά από το 2008 έως το γ' τρίμηνο του 2015 οι τιμές των ακινήτων έχουν μειωθεί κατά 40,9% (Τράπεζα της Ελλάδος ενδιάμεση έκθεση 2015)³⁸. Έτσι οι τράπεζες για να χορηγήσουν στεγαστικά δάνεια ζητούσαν από τους πελάτες μεγαλύτερη ίδια συμμετοχή τους στην αγορά του ακινήτου, μειώνοντας κατά πολύ τον δείκτη LTV, καθιστώντας έτσι γενικά δύσκολη την ανάπτυξη της στεγαστικής πίστης. Έτσι τον Οκτώβιο οι χορηγήσεις στεγαστικών δανείων έφτασαν τα 67,5 δις ευρώ διαγράφοντας μια μείωση κατά 16,7% περίπου.

Στον **πίνακα 13** παρουσιάζεται η πορεία των καταναλωτικών δανείων για το ίδιο χρονικό διάστημα που εξετάζουμε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

Στα καταναλωτικά δάνεια η αναμενόμενη πτώση ξεκίνησε νωρίτερα σε σχέση με τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις στεγαστικών και επιχειρηματικών δανείων. Το

³⁸ Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά Στοιχεία | Νομισματική και Τραπεζική Στατιστική | Χρηματοδότηση (NXI)

γεγονός αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί διότι, σε αντίθεση με τις προηγούμενες κατηγορίες δανείων, τα καταναλωτικά δάνεια που χορηγούν οι τράπεζες στην πλειοψηφία τους δεν διαθέτουν κάποιου είδους εξασφάλιση, με αποτέλεσμα την μεγαλύτερη έκθεση σε κίνδυνο από πλευράς τράπεζας. Το ανώτερο σημείο λοιπόν, που είχαν φτάσει τα καταναλωτικά δάνεια ήταν ο Φεβρουάριος του 2009 με 36,5 δις ευρώ. Τον Οκτώβριο του 2015 οι χορηγήσεις καταναλωτικών δανείων έχουν μειωθεί κατά 30,1%, στα 25,5 δις ευρώ.

Στον **πίνακα 14**, βλέπουμε την πορεία της δανειοδότησης σε πιστωτικές κάρτες για το ίδιο χρονικό διάστημα που εξετάζουμε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

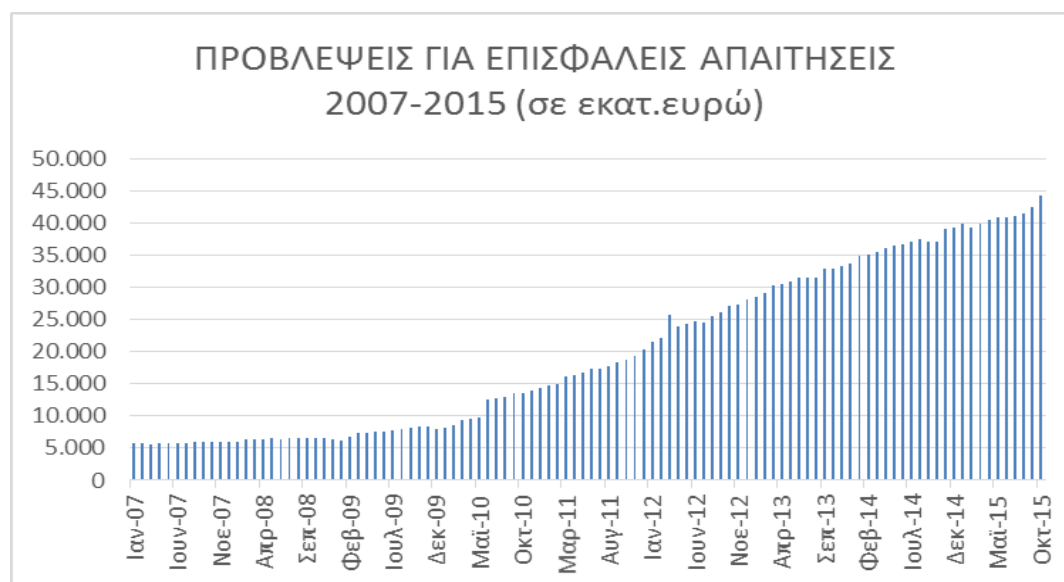

Και εδώ ακολουθείται η ίδια πορεία και δυσμενέστερη μπορούμε να πούμε με τα καταναλωτικά δάνεια. Η πτώση στις χορηγήσεις πιστωτικών καρτών είναι μεγαλύτερη και μπορούμε να αναλογιστούμε γιατί. Την περίοδο της ευημερίας, οι τράπεζες έφταναν σε σημείο να δίνουν κάρτες ακόμα και σε πελάτες οι οποίοι διέθεταν πολύ χαμηλό εισόδημα. Το μόνο δικαιολογητικό που χρειαζόταν για την έγκρισή της ήταν η ταυτότητα του πελάτη και ένα αποδεικτικό κατοικίας. Με την έναρξη της κρίσης λοιπόν, λογικό είναι ο τομέας των πιστωτικών καρτών να είναι αυτός που οι τράπεζες θα προσπαθούσαν σε μεγαλύτερο βαθμό να μειώσουν. Συγκεκριμένα το υψηλότερο ποσό χρηματοδότησης, υπό μορφήν πιστωτικών καρτών, ήταν ο Φεβρουάριος του 2009 με 10,1 δις ευρώ. Η πτώση που ακολούθησε ήταν σημαντικότερη και έφτασε το 50%, δηλαδή στα περίπου 5 δις ευρώ.

4.3 Προβλέψεις - επιτόκια

Στον επόμενο **πίνακα 15** που ακολουθεί, βλέπουμε την εξέλιξη των προβλέψεων που έκαναν οι ελληνικές τράπεζες για επισφαλείς απαιτήσεις³⁹. Παρατηρούμε την πάρα πολύ μεγάλη αύξηση για επισφάλειες ειδικά από τον Μάιο του 2010 όπου ήταν στα 9,8 δις μέχρι τον Οκτώβριο του 2015, οπότε ανήλθαν στο υπερβολικά μεγάλο ποσό των 44,2 δις ευρώ, δηλαδή πραγματοποιήθηκε μια αύξηση κατά 450% μέσα σε 8 μόλις χρόνια. Ο συγκεκριμένος δείκτης μας δείχνει με τον πιο emphaticό τρόπο πόσο επηρεάστηκαν οι τράπεζες από την τρέχουσα οικονομική κρίση καθώς με την αύξηση των προβλέψεων επηρεάζεται άμεσα η κερδοφορία τους. Εδώ μπορούμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα του πίνακα αυτού με τα αποτελέσματα του **πίνακα 1** (περί κερδοφορίας) στο κεφάλαιο 1, παρατηρώντας την αύξητική πορεία των προβλέψεων από την μια πλευρά, ειδικά από το 2010 και μετά, με την πτωτική τάση από την άλλη, της κερδοφορίας των τραπεζών.

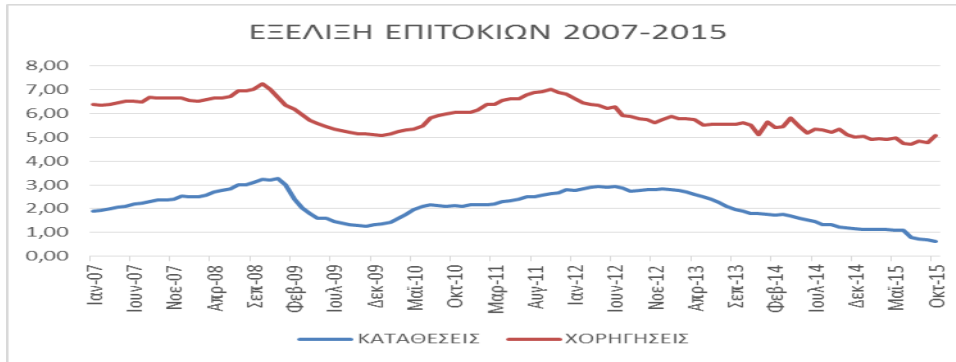
ΠΙΝΑΚΑΣ 15

³⁹ Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά Στοιχεία | Συγκεντρωτικές Λογιστικές Καταστάσεις/ επιλογή: Συγκεντρωτική λογιστική κατάσταση NXI χωρίς την Τράπεζα της Ελλάδος

Τέλος, στον **πίνακα 16** βλέπουμε την ταυτόχρονη εξέλιξη των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων των ελληνικών τραπεζών για το ίδιο χρονικό διάστημα που εξετάζουμε⁴⁰.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Χαρακτηριστική είναι λοιπόν η παράλληλη πορεία τόσο των επιτοκίων χορηγήσεων όσο και των επιτοκίων καταθέσεων από το 2007 έως το 2015 διατηρώντας όλα αυτά τα χρόνια σταθερή σχεδόν την μεταξύ τους διαφορά (interest differential) περίπου στο 3,5%-4% με εξαίρεση βέβαια το τελευταίο χρονικό διάστημα, δηλαδή μετά την επιβολή των capital controls, όπου και τα επιτόκια καταθέσεων έχουν μείνει σταθερά για όλες τις τράπεζες περίπου στο 0,6% ανεξαρτήτου χρονικής διάρκειας, ενώ τα επιτόκια χορηγήσεων έχουν φτάσει άνω του 5%.

⁴⁰ Ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος / Στατιστικά Στοιχεία | Χρηματοπιστωτικές Αγορές και Επιτόκια | Επιτόκια Τραπεζικών δανείων και καταθέσεων

Κεφάλαιο 5^ο

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται αρχικά η εξέλιξη της φορολογίας εισοδήματος για τους μισθωτούς και συνταξιούχους την περίοδο 2007-2014 ενώ στη συνέχεια για την ίδια περίοδο παρουσιάζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ, του δείκτη ανεργίας και το ποσοστό των καθυστερούμενων δανείων και ακολουθεί η μεταξύ τους συσχέτισή τους.

5.1 Φορολογία εισοδήματος

Ως προς την φορολογία εισοδήματος παρατηρείται ότι για τις χρήσεις του 2007-2011, 2013 οι μισθωτοί –συνταξιούχοι μέχρι 12000 ευρώ εισόδημα δεν πλήρωναν καθόλου φόρο (λαμβάνοντας υπόψη την αφαίρεση από τον φόρο ενός σταθερού ποσού της τάξης των 2100 ευρώ για το έτος 2013 όταν δεν υπερβαίνει το εισόδημα τις 21000 ευρώ). Όμως το 2012 όσοι είχαν εισόδημα μέχρι 12000 φορολογούνταν με συντελεστή 10% για τα 5001-12.000 ευρώ. Τη χρήση του 2007 τα επιπλέον 18000 φορολογούνται με συντελεστή 29%, το 2008 με 27% και το 2009 με 25%. Το 2010 η κλίμακα αλλάζει και για τα επιπλέον 20000 ευρώ από τα 12000 ευρώ υπάρχουν πλέον τέσσερις φορολογικοί συντελεστές, του 18% για τα πρώτα 4000 ευρώ, 24% για τα επόμενα 6000 ευρώ, 26% για επόμενα 4000 ευρώ και 32% για υπόλοιπα 6000 μέχρι τις 32000 ευρώ. Το 2011 και 2012 αλλάζει ξανά και για τα επιπλέον 28000 ευρώ από τα 12000 ευρώ υπάρχουν πλέον τρεις φορολογικοί συντελεστές, του 18% για τα πρώτα 4000 ευρώ, του 25% για τα επόμενα 10000 ευρώ και του 35% για τα επόμενα 14000 ευρώ. Για τις χρήσεις 2007, 2008 και 2009 η κλίμακα φορολογίας για το εισόδημα από τις 30000 έως τις 75000 ευρώ είναι 39%, 37% και 35% αντίστοιχα. Πάνω από τις 75000 ευρώ η κλίμακα αυξάνεται στο 40%. Για τις χρήσεις του 2010, 2011, 2012 το εισόδημα από τις 40000 έως τις 60000 ευρώ φορολογείται με 38%, από τις 60000 έως τις 100000 ευρώ με 40% για το υπερβάλλον με 45%.

Τέλος για τη χρήση του 2013 η κλίμακα αλλάζει ξανά και για τα πρώτα 25000 ευρώ ο φορολογικός συντελεστής είναι 22%, για τα επιπλέον 17000 ευρώ είναι 32% και για το υπερβάλλον είναι 42%⁴¹.

Πίνακας 17

Χρήση 2007 (οικ.Έτος 2008)

ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ				
Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολ. συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
(ευρώ)		(ευρώ)	(ευρώ)	(ευρώ)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	29	5.220	30.000	5.220
45.000	39	17.550	75.000	22.770
Ανω των 75.000	40			

Πίνακας 18

Χρήση 2008 (οικ.Έτος 2009)

(α) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ				
Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολ. συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
(ευρώ)		(ευρώ)	(ευρώ)	(ευρώ)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	27	4.860	30.000	4.860
45.000	37	16.650	75.000	21.510
Ανω των 75.000	40			

⁴¹ Ιστοσελίδα www.taxheaven.gr αναζήτηση φορολογικών κλιμάκων ετών 2007-2014

Πίνακας 19
Χρήση 2009 (οικ.Έτος 2010)

(α) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ				
Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολ. συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	25	4.500	30.000	4.500
45.000	35	15.750	75.000	21.250
Ανω των 75.000	40			

Πίνακας 20
Χρήση 2010 (οικ.Έτος 2011)

(α) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ -ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ				
Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολ. συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
12.000	0	0	12.000	0
4.000	18	720	16.000	720
6.000	24	1.440	22.000	2.160
4.000	26	1.040	26.000	3.200
6.000	32	1.920	32.000	5.120
8.000	36	2.880	40.000	8.000
20.000	38	7.600	60.000	15.600
40.000	40	16.000	100.000	31.600
Υπερβάλλον	45			

Πίνακας 21

Χρήση 2011 (οικ.Έτος 2012)

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολ. συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
5.000	0	0	5.000	0
7000	10	700	12.000	700
4.000	18	720	16.000	1.420
10.000	25	2.500	26.000	3.920
14.000	35	4.900	40.000	8.820
20.000	38	7.600	60.000	16.420
40.000	40	16.000	100.000	32.420
Ανω των 100.000	45			

Πίνακας 22

Χρήση 2012 (οικ.Έτος 2013)

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολ. συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
5.000	0	0	5.000	0
7000	10	700	12.000	700
4.000	18	720	16.000	1.420
10.000	25	2.500	26.000	3.920
14.000	35	4.900	40.000	8.820
20.000	38	7.600	60.000	16.420
40.000	40	16.000	100.000	32.420
Ανω των 100.000	45			

ΠΙΝΑΚΑΣ 23**Χρήση 2013 και 2014****(οικονομικό έτος 2014 και φορολογικό έτος 2014)**

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρου (ευρώ)
25.000	22%	5.500	25.000	5.500
17.000	32%	5.440	42.000	10.940
Υπερβάλλον	42%			

Βλέπουμε λοιπόν ότι κατά την διάρκεια της κρίσης έχει πραγματοποιηθεί μια σημαντική αύξηση στη φορολόγηση των εισοδημάτων των Ελλήνων. Είναι χαρακτηριστικό ότι για ένα εισόδημα της τάξεως των € 25.000, ο φόρος που αναλογούσε το 2007 ήταν € 3.770 ενώ το 2013 αυξάνεται στα € 5.500. Άρα η αύξηση της φορολογίας οδήγησε στην μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών με αρνητικά αποτελέσματα, όπως θα δούμε και παρακάτω στην εξέλιξη του ΑΕΠ, της ανεργίας και των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

5.2 Εξέλιξη του ΑΕΠ την περίοδο 2007-2014

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2014. Αρχικά στον παρακάτω **πίνακα 24** εξετάζεται σε εκατομμύρια ευρώ η ανά έτος εξέλιξή του. Παρατηρείται ότι το 2007 το ΑΕΠ ήταν 232.694.6 εκ. ευρώ και το 2014 έφθασε τα 177.159.4 εκ. ευρώ. Δηλαδή η Ελληνική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 23.86% εντός μιας εφταετίας (Eurostat). Επίσης στον ίδιο πίνακα παρατηρείται η ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2014. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι το 2009 η μεταβολή έναντι του 2008 ήταν αρνητική αλλά μικρή, της τάξης του -0,91% ενώ τα επόμενα τρία χρόνια κλιμακώθηκε. Μάλιστα το 2012 ήταν το χειρότερο έτος ως προς την μείωση του ΑΕΠ (-7,28%) ενώ το 2013 παρόλο που υπήρχε ξανά μείωση της

τάξης του -5,84% η τάση μείωσης του ΑΕΠ άρχισε να επιβραδύνεται. Αυτό φαίνεται και από την μικρότερη μείωση το 2014.

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

Η εξέλιξη του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2014

Έτος	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Απόλυτες τιμές	232.695	233.198	231.081	222.152	208.532	193.347	182.054	177.159
% μεταβολή	6,37%	-0,64%	-0,91%	-3,86%	-6,13%	-7,28%	-5,84%	-2,68%

Πηγή: EUROSTAT/ ΑΕΠ (σε αγοραίες τιμές)(σε εκ. ευρώ)

5.3 Εξέλιξη καθυστερούμενων δανείων επί του συνόλου ανά έτος.

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η εξέλιξη των καθυστερούμενων δανείων, ο λόγος συνολικής χρηματοδότησης του εγχώριου ιδιωτικού τομέα προς το ΑΕΠ και ο λόγος συνολικών χορηγήσεων στεγαστικών, καταναλωτικών και λοιπών δανείων προς νοικοκυριά προς το ΑΕΠ ανά έτος για το χρονικό διάστημα 2007-2014. Αρχικά στον **Πίνακα 25** παρατηρείται ότι το 2007 τα καθυστερούμενα δάνεια ήταν το 4,6% επί του συνόλου των δανείων ενώ το 2009 υπήρξε μεγάλη αύξηση που έφτασε στο 7%, μέσα στο 2010 σε σχέση με το 2009 το ποσοστό είχε περεταίρω αύξηση φτάνοντας στο 9,1%, το 2011 το ποσοστό σε σχέση με το 2008 σχεδόν διπλασιάστηκε φτάνοντας το 14,4 ενώ τέλος το 2013 και 2014 τα ποσοστά είχαν μεγάλη αύξηση φτάνοντας στο 31,9 και 34,3 αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25**Η εξέλιξη των καθυστερούμενων δανείων (%)**

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
4,6	4,7	7,0	9,1	14,4	23,3	31,9	34,3

Στον **πίνακα 26** που ακολουθεί παρατηρείται το 2008 ότι ο λόγος των συνολικών χορηγήσεων προς την ιδιωτική οικονομία ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν το 107% και αυξήθηκε στο 116% το 2011. Το πιθανότερο είναι αυτή η αύξηση να οφείλεται όχι τόσο στην αύξηση των χορηγήσεων αλλά στην σημαντική μείωση του ΑΕΠ αυτή την περίοδο. Στις επιμέρους κατηγορίες όπως των επιχειρήσεων, των ιδιωτών και ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων δεν παρατηρείτε σημαντική διαφοροποίηση εντός του χρονικού διαστήματος που ερευνούμε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 26**Ο λόγος των συνολικών χορηγήσεων προς την ιδιωτική οικονομία ως ποσοστό του ΑΕΠ**

	2008	2009	2010	2011
Επιχειρήσεις	57%	56%	54%	56%
Ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες, ατομικές επιχειρήσεις				7%
Ιδιώτες και ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα	50%	52%	52%	53%
Σύνολο	107%	108%	106%	116%

Στον **Πίνακα 27** που ακολουθεί παρατηρούμε το 2008, ότι ο λόγος των συνολικών χορηγήσεων για στεγαστικά, καταναλωτικά και λοιπά δάνεια ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν στο 50% και αυξήθηκε στο 52% το 2011, δηλαδή επήλθε πολύ μικρή αύξηση. Εφόσον το ΑΕΠ μειώθηκε αυτή την περίοδο αυτό σημαίνει

ότι υπήρξε κάποια σημαντική αύξηση στις χορηγήσεις σε απόλυτα νούμερα αλλά όχι τόσο έντονη. Αυτή η αύξηση πιθανόν να οφείλεται στα στεγαστικά δάνεια καθώς ο λόγος των χορηγήσεων σε αυτή την κατηγορία μεταβλήθηκε από το 33% το 2008 στο 36% το 2011.

Πίνακας 27

Ο λόγος των συνολικών χορηγήσεων για δάνεια ως ποσοστό του ΑΕΠ

	2008	2009	2010	2011
Στεγαστικά δάνεια	33%	33%	35%	36%
Καταναλωτική πίστη	16%	16%	15%	15%
Λοιπά δάνεια	1%	1%	1%	1%
Σύνολο	50%	52%	51%	52%

5.4 Δείκτης ανεργίας

Στον Πίνακα 28 που ακολουθεί, παρατηρείται ότι το 2007 το ποσοστό της ανεργίας βρισκόταν στα επίπεδα του 8,4% ενώ το 2014 σχεδόν έχει τριπλασιαστεί και έφτασε στα επίπεδα του 26,5%. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίστηκε το 2013 οπότε και ανήλθε στο 27,5% (ΕΛΣΤΑΤ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

5.5 Συσχέτιση

Λαμβάνοντας υπόψιν τα ανωτέρω στοιχεία βλέπουμε ότι υπάρχει από στατιστικής άποψης σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της ανεργίας και των καθυστερούμενων δανείων ($\rho=0.952$). Από την άλλη μεριά βλέπουμε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ της ανεργίας και του ΑΕΠ ($\rho=-0.976$). Τέλος υπάρχει στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ των καθυστερούμενων δανείων και του ΑΕΠ ($\rho=-0.976$).

ΠΙΝΑΚΑΣ 29

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

Spearman's rho	Καθυστερούμενα δάνεια		
	Ανεργία	ΑΕΠ	ΑΕΠ
Ανεργία	1,000	0,952**	-0,976**
Καθυστερούμενα δάνεια	0,952**	1,000	-0,976**
ΑΕΠ	-0,976**	-0,976**	1,000

5.6 Συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι καταρχήν η φορολογία εισοδήματος αυξήθηκε σημαντικά την περίοδο 2007-2014 ενώ επιπλέον σημαντικό χαρακτηριστικό της, ήταν η συνεχής εναλλαγή φορολογικής πολιτικής από έτος σε έτος. Εντός της ίδιας περιόδου η Ελληνική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 23.86% σε σχέση με το ΑΕΠ της. Το 2007 τα καθυστερούμενα δάνεια αποτελούσαν το 4,6% επί του συνόλου των δανείων ενώ το 2009 πραγματοποιήθηκε μεγάλη αύξηση που έφτασε στο 7,0%. Το 2010 σε σχέση με το ποσοστό είχε αυξηθεί περισσότερο, φτάνοντας στο 9,1%. Το 2011 το ποσοστό αυτό σε σχέση με το 2008 σχεδόν διπλασιάστηκε, φτάνοντας το 14,4% ενώ τέλος

το 2013 και 2014 τα ποσοστά είχαν επίσης μεγάλη αύξηση φτάνοντας στο 31,9% και 34,3% αντίστοιχα. Στο τομέα της ανεργίας παρατηρήθηκε το 2007, ότι το ποσοστό της ανεργίας ήταν στα επίπεδα του 8,4% ενώ το 2014 σχεδόν τριπλασιάζεται και φτάνει στα επίπεδα του 26,5%.

Από την συσχέτιση που πραγματοποιήθηκε συμπεραίνουμε ότι η μείωση του ΑΕΠ, που σε κάποιο βαθμό οφείλεται και στην αύξηση της φορολογίας, οδήγησε στην αύξηση της ανεργίας και του ποσοστού των καθυστερούμενων δανείων. Επιβεβαιώνεται λοιπόν η μελέτη των **Λούζη Δ.** και λοιπών (2012) ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο επηρεάζονται από μακροοικονομικές μεταβλητές όπως είναι το ΑΕΠ και η ανεργία. Έτσι πιστεύουμε ότι προκειμένου να ανακοπεί ο ρυθμός αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, πρέπει πρωταρχικά η χώρα να εισέλθει σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Όσον αφορά τις τράπεζες, είναι πολύ σημαντικό να αρθούν τα capital controls και έτσι να επανέλθουν σταδιακά στην κανονικότητα. Επιπλέον έχοντας ολοκληρώσει την τρίτη τους ανακεφαλαιοποίηση τα τελευταία πέντε χρόνια, θεωρούνται από τις πιο ισχυρές στην Ευρώπη με δείκτες core tier 1 που φτάνουν στο 19%-20%⁴². Ωφείλουν έτσι, να δώσουν ώθηση στην οικονομία προσφέροντας ρευστότητα σε υγιείς επιχειρήσεις και αξιόλογα επενδυτικά σχέδια, συνεισφέροντας έτσι και στην μείωση του ποσοστού της ανεργίας. Την προσπάθεια λοιπόν αυτή εκ μέρους των τραπεζών, αλλά και τα αποτελέσματά της, είναι κάτι που αξίζει μια μελλοντική έρευνα να μελετήσει.

---

⁴² Άρθρο στην ιστοσελίδα www.xrimatistirio.gr στις 14/11/2015 με τίτλο "Με 35,1 δισ. κεφάλαια οι τράπεζες μετά τις αμκ - Στο 19% το core tier 1 και 19 δισ. ο αναβαλλόμενος φόρος"

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αγγελόπουλος Παναγιώτης** " Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα
Δ' έκδοση (Αγορές-Προϊόντα-Κίνδυνοι), εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ 2013
- Αλεξιάκης Π.** " Το χρηματοπιστωτικό Σύστημα", εκδόσεις ΕΑΠ 1999
- Ζαχαριάδη-Σούρα Δημ.,** "Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες" εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ 2002
- Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος, Λεμονάκης Χρήστος,** "Διαχείριση Πιστωτικού
Κινδύνου", εκδόσεις ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ 2009
- Θωμαδάκης Σταύρος, Ξανθάκης Μανώλης** "Αγορές Χρήματος & Κεφαλαίου",
εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ 2011
- Κιόχος Π.Α.– Παπανικολάου Γ.Δ.** " Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες" εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ 1999
- Μητσόπουλος Μιχάλης, Θωδωρής Πελαγίσης,** "Κατανοώντας την κρίση στην
Ελλάδα" εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ 2012
- Παπαδογιάννης Γιάννης** "Το άδοξο τέλος" εκδόσεις ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ 2013
- Σαπουντζόγλου Γεράσιμος, Πεντότης Χαράλαμπος** "Τραπεζική Οικονομική",
εκδόσεις Γ.ΜΠΕΝΟΥ 2009
- Σπύρου Σπ.,** "Αγορές Χρήματος & Κεφαλαίου", εκδόσεις ΜΠΕΝΟΥ, 2003
- Χαρδούβελης Γκίκας, Καραμούζης Νικόλαος,** "Από τη διεθνή κρίση στη κρίση
της Ευρωζώνης και της Ελλάδας", εκδόσεις ΛΙΒΑΝΗ 2011
- Χριστόπουλος Απόστολος, Ντόκας Ιωάννης,** "Θέματα τραπεζικής και
χρηματοοικονομικής θεωρίας", εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ 2012

ΞΕΝΗ

- Howells Peter, Bain Keith,** "Χρήμα, πίστη τράπεζες, μια ευρωπαϊκή
προσέγγιση", εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ 2009
- Krugman Paul,** "Η κρίση του 2008 και η επιστροφή των οικονομικών της
ύφεσης" εκδόσεις ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ 2009
- Roubini , Nouriel, Mihm Stephen,** " Η οικονομία της κρίσης" εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ
2010

- Affinito M., Farabullini F.** “ An Empirical Analysis of National Differences in the Retail Bank Interest Rates of the Euro Area”, (2006)
- Christopoulos A., Vergos K** “ The Effects of Acquisitions on the Market Value of the Banking Sector: An Empirical Analysis from Greece”, (2008)
- De Bruyckere V., Gerhard M., Schepens G., Vander Venet R.** “Bank/sovereign risk spillovers in the European debt crisis”, (2013)
- Louzis D., Voulidis A., Metaxas V.** “ Macroeconomic and bank-specific determinants of non-performing loans in Greece: A comparative study of mortgage, business and consumer loan portfolios”, (2012)
- Phillips P., Sul D.** “ Some empirics on economic growth under heterogeneous Technology”, (2007)
- Provopoulos G.** “ The Greek Economy and Banking System: Recent Developments and the Way Forward “, (2014)
- Sarantis N., Rughoo A.** “ The global financial crisis and integration in European Retail banking”, (2014)
- Siriopoulos C., Tziotskidis P.**” How do Greek banking institutions react after significant events?—A DEA approach” (2010)
- Vasileiou E.** “ The New Bail-In Regime and the Need for Stronger Market Discipline. What Can we Learn from the Greek Case?”, (2013)